

**СЪВЪРШЕНО
ОСВОБОЖДЕНИЕ**

Книги от Шри Шримад
А. Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада
публикувани на български език:

Бхагавад-гита такава, каквато е
Шримад-Бхагаватам, Първа - Четвърта песен (в девет тома)

Шри Ишопанишад

Кришна, изворът на вечно наслаждение (в два тома)

Науката за себerealизацията

Учението на Бог Чаитанйа

Нектарът на наставленията

Съвършени въпроси, съвършени отговори

Откъд раждането и смъртта

Животът произлиза от живот

Нектарът на предаността

По пътя към Кришна съзнание

Съвършенството на йога

СЪВЪРШЕНО ОСВОБОЖДЕНИЕ

Девамрита Свами

Въз основа на ученията на

Негова Божествена Милост
А. Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада,
основател-ачаря на Международното
общество за Кришна съзнание

THE BHAKTIVEDANTA BOOK TRUST

Perfect Escape (Bulgarian)

По-подробна информация за Кришна съзнание
и за книгите на издателство „Бхактиведанта Бук Тръст“
може да получите на един от следните адреси:

Общество за Кришна съзнание
бул. Климент Охридски 119 • кв. Малинова долина
1797 София • тел. 02 961 60 50

Празнична програма: всяка събота от 16:30 ч.

Общество за Кришна съзнание
ул. Ж. Кюри 4 • 1113 София • тел. 02 971 97 14
Празнична програма: всеки петък от 18:00 ч.

Център за ведическа култура
ул. Васил Априлов 24 • 8000 Бургас • тел. 08 86 89 35 34
Празнична програма: всяка неделя от 17:00 ч.

www.krishnabg.com

Copyright © 2013 The Bhaktivedanta Book Turst International, Inc.

www.krishna.com
www.bbt.se

ISBN 978-91-7149-741-3

Печат 2013 г.

Съдържание

Въведение	7
1 Мъдри слова за из път	11
2 Истинският аз	37
3 Търсене на истината	63
4 Истинско удоволствие	95
За автора	112

Въведение

Колко често се случва едно най-обикновено пътуване изненадващо да доведе до удивително спасение? Необичайно – да. Но неочаквани неща се случват. Тази книга ви поднася древен разказ за един най-обикновен царски излет в един най-обикновен ден. Без предупреждение обаче блестящата екскурзия рязко се отклонява от светското и навлиза в невъобразимото. Последствията ни завладяват със своето великолепие.

Израснали сме сред духовен мрак и очите ни са привикнали с липсата на светлина. Не очакваме да виждаме кой знае колко и сме убедени, че всички примирено споделят същия светоглед и цел.

Предвкусвам удоволствие и удовлетворение. Няма проблем да имам всичко, което пожелаея. Днес очаквам само най-доброто за себе си. На всичко съм способен. Всичко си прощавам.

Според преобладаващата западна нагласа, такова отношение представлява най-добрата форма на практическа психология. „Всички трябва да вършим разни неща, да ходим на разни места, да изкарваме пари и да се наслаждаваме на секс, затова не се товарете с прекалено много размишления.“

Разбира се, добре е да поръсим психологията с малко традиционен религиозен сантимент, с нови представи за

лечение на ума и тялото или със скромна загриженост за останалите човешки същества и природата. Но какво да се каже за най-дълбоките въпроси на живота? Днешното общество ефикасно ни защитава от истинската интелигентност. Наистина рядко се срещат хора, които разпознават масовия, всеобщ транс и отърсвайки се от него, се устремяват към истинската свобода.

Дали съвършеното освобождение от илюзията означава, че вече сте наясно какво представлявате, от какво сте част, защо сте тук, къде сте били и накъде отивате? Не всички са единопдушни по този въпрос. Някои от нас копнеят за окончателно духовно знание, с готовност биха пребродили земното кълбо, за да открият най-всеобемачтата трансцендентална наука и култура. Други са напълно убедени, че не е и нужно да открием всички отговори. Нужно ни е просто да отделим пространство в живота си, за да отдаваме почит на парадоксите и тайнствата на съществуването.

В класическото свещено писание на Индия *Бхагавад-гита* (9.1), откриваме следното: „Мой скъпи Арджуна, тъй като никога не ми завиждаш, ще ти предам това най-поверително знание и разбиране. Когато ги узнаеш, ще се освободиш от страданията на материалното съществуване“.

И все пак, нека вземем предвид извънредно успешния съвременен автор Томас Мур. Психотерапевт, последовател на Юнг, в книгата си *Грижа за душата: наръчник за култивиране на дълбочина и святост в ежедневието ни*, той заявява: „Душата не желае обяснения. Тя желае постоянно да размишлява, да открива нюанси и безкрайни тълкувания, но никога крайно решение на каквото и да било. Отговорите не са ни нужни. Това също е илюзия. Душата не се нуждае от това. Тя може да живее с двусмислие“.

Независимо дали към момента следвате окончател-

ВЪВЕДЕНИЕ

ното или неокончателното съзнание – тази книга е написана за вас. Междувременно, ако можем просто като експеримент да приемем, че онова, което смятаме за удоволствие, може би всъщност ни оковава, а в онова, което смятаме за твърда почва, може би всъщност няма никаква стабилност, значи сме готови за съвършено освобождение.

Мъдри слова за из път

Каня ви да се включите с цялото си внимание в едно необикновено приключение, довело до духовно проникновение. Всъщност самият епизод, който ще се разгърне пред вас след малко, е съвсем прост и кратък, но прелива в блестяща беседа, изпълнена със силата да освобождава.

Интелигентният човек не желае да живее в невежество. Разбира се, в материално развитите западни страни хората са високо образовани – макар това да става повече чрез медиите, отколкото чрез образователната система. Някои от нас обаче навярно все още са в неведение относно фундаментални житейски въпроси. Епизодът, който ще ви разкажа, е избран от древната ведическа духовна класика *Шримад Бхагаватам*, известна сред професорите по индология като *Бхагавата Пурана*. Не забравяйте, че едно е текстът да се изучава като сухо академично упражнение и съвсем друго – да бъде почитан като източник на просветление. Отношението е от решаващо значение. Ние сме съзнателни същества, а истинският духовен текст се отнася до съзнанието и до това как да го усъвършенстваме. Ако придобием изкуството и културата да се отнасяме към *Шримад Бхагаватам*

с правилна нагласа на ума, опитът ни ще бъде богат и задълбочен.

Съвременните търсачи на духовност често гледат с подозрение на свещените писания от други епохи. „Защо да се мъчиш с изсъхналите кости на предишните хилядолетия? – ще кажат те. – Тези книги са имали някаква стойност за хората от далечните времена, но не и сега! Всичко, което ти трябва, за да постигнеш просветление, е в теб самия. Тук и сега. Книгата е мъртъв артефакт от чуждо далечно минало, а ти си живата истина в този момент на вечно настояще.“

Ще ми се да посоча, че човек може да осъзнае нещо само чрез съзнанието – чрез своето съзнание. Дали даден предмет външно принадлежи на миналото, настоящето или бъдещето – в действителност той идва от съзнанието на човека в сегашния момент. Затова опитваме да се изолираме от духовните класически произведения, като изкуствено ги изнасяме в някакъв безжизнен Сибир, сред пустошта „извън съзнанието“, обикновено известна като „минало“. Но както вие присъствате тук и сега, така присъства и този трансцендентален текст. Дори за да я отхвърлите, книгата пак трябва да стане част от съзнанието ви тук и сега. А дали все пак не е полезно да приемем присъствието на книгата в сегашния момент – в една реалност, която, разбира се, може да е известна на вас и само на вас?

Външно погледнато, в епизода, който ще обсъждаме, участват три персонажа: могъщ владетел, неопитен носач и преносим трон. Участват и още неколцина носачи, но тяхното присъствие е случайно. Макар компонентите на това монументално приключение да са толкова малко и съвсем обикновени, тяхното взаимодействие ще ни помогне да хвърлим светлина върху собствения аз. Вследствие на това фундаментални истини, обикновено обгърнати в тъма, ще излязат наяве и ползата от

тях ще бъде огромна. Обещавам ви, че в този класически минитрилър ще има драма, напрежение и тайнство.

Рахугана бил владетел на две древни индийски царства, известни като Синдху и Саувира. Съвременните граждани на западните страни не бива автоматично да осмиват поста на царя от онези времена. Цар, президент или министър-председател – все някой трябва да оглавява държавата. А качеството и вещината на управата е по-важна от формата, защото отразява личностния мащаб на хората начело. Изборният от народа парламент, управляван от глупаци, е безполезен, докато един просветен монарх може да създаде трайно благоденствие за поданиците си. Освен това през ведическата епоха на Индия царете не били автократи или деспоти – те били длъжни да управляват в съгласие със съвет от мъдrecи.

И така, владетелят Рахугана пътувал в паланкин – вид трон, носен от слуги. В онези времена държавният глава пътувал или с колесница, или в паланкин. Паланкинът представлявал удобен, обикновено богато украсен стол, монтиран върху два пръта, издадени отпред и отзад. Екип от носачи, разпределени от двете страни, вдигали съоръжението на рамене и го носели, както се носи ковчег на погребение. Навярно за нашата съвременна чувствителност такъв начин държавният глава да пътува изглежда нечовешки и потиснически. Колко по-цивилизовано и леко е нашите представители на главната изпълнителна власт и партийните лидери да пътуват с автомобилна автоколони от бронирани лимузини.

Имайте предвид обаче, че както придвижването на палакина ставало с физическите усилия на слугите, така и нашите съвременни лидери пътуват с луксозни коли и

самолети, за които данъкоплатците плащат с потта си, при това нанасяйки повече вреда на околната среда.

Докато процесията с цар Рахугана напредвала по пътя, водачът на носачите разбрал, че пътуването ще се улесни, ако се прибави още един работник. Оглеждайки се напосоки да открие подходящ новобранец, той видял отличен екземпляр в лицето на Джада Бхарата. Млад, мускулест и силен, Джада Бхарата очевидно бил идеален за целта. И главният носач го „мобилизирал“ в служба на царя също както съвременните правителствени служители свикват здрави, способни младежи за военна служба.

В очите на обикновените хора Джада Бхарата изглеждал идеалният избор. Физиката му напълно отговаряла на изискванията за човешки товарен добитък в служба на царя. И въпреки това точно тук се крие погрешното възприятие, което запалва искрата на този чуден разказ. Всъщност Джада Бхарата бил велик трансценденталист – факт, очевиден за всеки благословен с по-дълбок духовен поглед.

Принуден насила да робува, Джада Бхарата се присъединил към останалите. Тръгнали носачите и понесли Рахугана плавно по пътя. Изведнъж паланкинът започнал да се клатушка, люшка и тресе. Грешката, направена с включването на Джада Бхарата в екипа, се проявила. Наистина, той най-старателно се опитвал да носи своя дял от царствения товар, но не успявал да се отклони от извисеното си духовно съзнание. Затова Джада Бхарата се вглеждал в земята при всяка крачка да не би да смачка някоя мравчица. Истински духовният човек е дружелюбен и състрадателен към всички същества, а не само към домашния любимец. Онова, което днес ценим като хуманност, всъщност е неадекватно за истински културния човек, защото всички живи същества имат право да живеят живота си, без да понасят болка и насилие, които

биха могли да се избегнат. На прага на XXI век нашите политически водачи понякога говорят за издигане над дребнавите национални интереси чрез създаване на глобално семейство – един обединен свят, чувствителен към несправедливостта, страданието и петролните разливи във всички краища на планетата. Но нали и другите биологически видове също са жители на Земята? Защо да ги поглъщаме без нужда само за удовлетворение на небцето? Според древната ведическа система на управление, съвършеният монарх смятал не само хората, а всички живи същества на територията на държавата за свои поданици. Ето защо той бил длъжен да осигури закрила за всяко същество. Това е истинско екологично мислене. Безспорно Джада Бхарата носел най-важната личност на гърба си. Но нека се замислим какво било чак толкова важно в заниманията на царя, че, забравил болката, която причинявал на другите, ги карал да го носят.

Като всеки индивид Рахугана се занимавал с личните си интереси: храна, подслон, интимни семейни връзки и защитеност от нападения. Като цар той носел и допълнителната отговорност да осигури подходящо организирана среда, така че неговите поданици да могат да се занимават със същите основни интереси. Ако познавате поне малко живота в животинското царство, лесно ще откриете, че навсякъде преобладават същите цели. Всъщност една колония от мравки преследва тези цели със завидна дори за хората прецизност. Предвид този факт, дали по своята същност целите на Рахугана са по-важни от целите на мравките?

Ведическата философия обяснява, че хората и животните споделят четири основни нужди: храна, подслон, полов живот и защита. Вярно е, че човекът притежава висшия дар да има развито съзнание. Но ако той влага този дар единствено в опити по-интелигентно да постига същите неща, които животните лесно постигат по

благодатта на природата, тогава истинското върховенство на човешкото тяло се губи.

Развитото съзнание на човека е предназначено да се проумеят най-дълбоките тайнства на съществуването. Какво представлява животът? От какво произлиза той? Защо съществува човекът? Ако Рахугана наистина бе постигнал напредък в решаването на тези фундаментални въпроси, никога не би позволил неговите невежи носачи да принудят Джада Бхарата на такава работа. По силата на духовния си напредък царят би прозрял отвъд физическата външност и би усетил неговото възвишено духовно мъжество.

Паланкинът продължавал да се клати и люшка, понеже в старанието си да не премаже някое живо същество, Джада Бхарата не вървял в крачка с останалите носачи. За него нямало причина да изостави възвишения си духовен поглед и да стъпва нехайно. Седнал нависоко, Рахугана грубо се обърнал към носачите:

— Какво става? Защо паланкинът се клатушка така? Влезте в крачка най-сетне!

При този заплашителен тон, страхувайки се от наказание, носачите отвърнали умолително:

— Милост, царю! Не сме виновни ние. Всичко си беше наред, докато не дойде този човек. Изобщо не знае как да върви.

За да се защитят, горките носачи тутакси разкрили виновника. Мотивът им бил не толкова удобството на Рахугана, колкото страхът за собствената кожа. Ето един от неизречените закони в света: на всяка цена да се търси вината в другия. Дори добродушните, които желаят да живеят почтено, се чувстват принудени да извършват

компромиси. На работа, в училище или у дома почти всички от време на време престъпват собствените си принципи. Притиснати от политически, социални или икономически напрежения, те се отказват от най-ценните си лични идеали.

Царят бързо изслушал обяснението на носачите и се обърнал към източника на проблема. Раздразнил се, задето някакъв тъпоумен изрод разваля удоволствието от царския излет. Всъщност Рахугана бил много почтен и вещ монарх с опит в държавните дела. Личностните му качества и способности като държавен глава далеч надхвърляли качествата на съвременните министър-председатели и президенти. Той определено бил свикнал спокойно и обективно да се справя с национални и международни кризи от много по-голяма величина – и с много по-висок залог – от едно пътуване на друсащия царски паланкин.

И макар проблемът да бил съвсем нищожен, той се отнасял до личното удоволствие и престиж на царя. Физически погледнато, Джада Бхарата бил великолепен екземпляр; якото му, атлетично телосложение било идеално за носене на тежки товари. Но в изпълнението на задачата той се провалил напълно. И така, сякаш за духовния блясък на този добре сложен младеж, Рахугана се обърнал саркастично към новака:

— Скъпи ми братко, знам, че сигурно си уморен, понеже отдавна и отдалеч сам носиш паланкина. Уви, виждам, че изпитанията на времето те измъчват. Тялото ти е отслабнало и хилаво от старостта. Не можеш ли да накараш останалите носачи да ти помагат в твоята мъжествена борба?

Язвителните, остроумни слова на царя не предизвикали никаква реакция от страна на Джада Бхарата. Забравил

чисто физическото разбиране за живота, Джада Бхарата бил погълнат от Висшата Реалност. Неговата изначална духовна самоличност била възродена и той не се отъждествявал погрешно с материалното си тяло. Джада Бхарата знаел, че то представлява съчетание от материални качества и съставки. С други думи, то е превозно средство, излято според влиянието на минала карма и желания.

Джада Бхарата осъзнавал още и че самият той не е тъждествен с фините, астрални покрития на ума – интелекта и аза. Как острите забележки на раздражения цар биха го засегнали? Духовно осъзнат, Джада Бхарата продължавал да върви както преди, като внимателно оглеждал земята пред себе си да не би да смаже някоя мравчица.

Когато Рахугана забелязал, че почти на всеки метър паланкинът продължава да се разклаща, обикновено уравновесеният монарх съвсем се разгневил. Обърнал изпепеляващ поглед към новобранеца и изревал:

— Идиот такъв, къде ти е умът? Да не носиш труп? Не забравяй, че аз съм твоят господар, владетелят на целия народ! Как смееш да ме пренебрегваш и така да се подиграваш със закона и реда в държавата. Ще заповядам да те набият и тогава ще дойдеш на себе си!

Онези, които са чели *Бхагавад-гита*, ще си спомнят как Кришна обяснява трите основни преобладаващи проявления в материалния свят: добро, страст и невежество. Обикновено хората, които обичат да управляват и контролират, са в проявлението на страстта. И тъй, макар да бил високо компетентен, действителен владетел, Рахугана се разгневил на това дребно неудобство, засенчило деня му. Проявлението на невежеството, макар и само в този миг, също му повлияло.

Заплахите, отправени от царя към Джада Бхарата, показват, че съвсем не разбирал кои са истинските приоритети на живота. Или пък, ако Рахугана го разбирал, то гневът му временно бил замъглил това знание.

Рахугана очевидно гледал сериозно на себе си, като си вярвал, че е много вещ в политическите науки и притежава съвършен опит и умения в администрацията. Но щом стоял значително по-високо от обикновените граждани, защо не разпознал необикновените духовни качества на Джада Бхарата? Защо позволил на очевидно неинтелигентните носачи на паланкина да вземат Джада Бхарата за черна работа?

Макар и заставен да носи царя, Джада Бхарата не направил компромис със своите духовни принципи и съзнание. Останалите носачи съвсем не се интересували от мравките по земята, но Джада Бхарата нямал никакво намерение да възприеме тяхното безпросветно отношение.

Дали ни се харесва или не, но между духовно издигнатите хора от величината на Джада Бхарата и онези, които не се интересуват от фундаменталните норми на истинската човешка цивилизация, съществува несъвместимост по същество. Ако Рахугана действително бил вещ в организацията на обществото, защо не знаел това?

Дори да имат представа за висшите духовни принципи, хората обикновено не се измъчват безсънни нощи наред, ако се наложи да направят компромис. В края на краищата, особено в съвременното общество, повечето негласно се подчиняват на закона: „Прави каквото трябва, за да се оправяш в живота“. Общо взето хората мислят, че понякога е необходимо да загърбиш дори собствените си принципи, за да напредваш. Извисените трансценденталисти обаче знаят, че колкото и да са мощни ветровете на обстоятелствата и обществения натиск,

истинският човешки напредък се дължи именно на тяхното неотклонно придържане към висшата почтеност.

В *Бхагавад-гита* (2.69) Кришна казва: „Това, което е нощ за всички живи същества, е време за пробуждане на себе-контролиращия се. И това, което е време за пробуждане на всички живи същества, за вглъбения в себе си мъдрец е нощ“. Едни смятат невежеството за блаженство. Други копнеят за истинско знание, доказано с просветени действия. Едни мислят само за сетивните наслаждения на тялото и всичко и всеки, свързан с това тяло. Други се стремят да доставят удоволствие на Пълната Цялост, на Върховната Изначалност, която автоматично включва всичко и всички.

Наистина духовната сила на Джада Бхарата била прикрита под мускулеста физика и обикновените очи не я съзирали. Но ако царят действително бил толкова велик, за колкото се мислел, би трябвало бързо да усети присъствието на една рядко срещана душа. Безспорно в съда Рахугана изцяло зависел от безпристрастния съвет на великите мъдрещи. Но когато бил навън, на сред път, той допуснал груба грешка: най-напред включил Джада Бхарата в екипа от груби работници, после очаквал всички да работят като един и накрая отправил словесни нападки срещу този изключителен човек.

Под влиянието на страстта Рахугана се отъждествявал с тялото и ролята си на цар в обществото. От друга страна, изцяло потопеният в духовната реалност Джада Бхарата не изпадал в такива илюзии. Вместо да се ядоса на обидното поведение на царя, той се усмихнал. Всъщност, макар царят да не разбирал, той бил много скъп за Джада Бхарата, понеже истински духовната личност е приятел на всички живи същества.

В *Бхагавад-гита* това се казва много ясно. И щом Джада Бхарата можел да бъде толкова внимателен дори към мравките, защо да не може да е внимателен и към царя?

В известен смисъл дейностите и целите на монарха не били по-важни от тези на мравките. А в друг смисъл човешката форма на живот е много по-ценна. Водните животни, растенията, насекомите и земните животни са неизменно подчинени на своите биологически инстинкти и циклите на природата. Те не могат да преминат отвъд съществуването, отредено за тях от природата, и да се запитат за смисъла на живота. И въпреки това Джада Бхарата проявява милост към мравките, като отказва да ги стъпка. Така че защо да не прояви милост и към владетеля, цар Рахугана? За да спаси гордия държавен глава от тъмата на собственото му невежество, Джада Бхарата заговорил с усмивка:

— О, велики владетелю, макар със сигурност да не го съзнаваш, всичките ти саркастични слова към мен съдържат истина.

Ако си спомняте, преди Рахугана да се ядоса, отправи язвителни слова към Джада Бхарата. Сега Джада Бхарата подробно отговаря на неговия сарказъм:

— Ваше превъзходителство, правилно отбелязахте, че не съм напрегнал всички сили, за да нося вашия паланкин. О, скъпи мой герой, прав сте! Не аз нося вашия стол – тази работа я върши тялото ми. Моля ви, бъдете уверен, че аз не се отъждествявам с тялото и неговият товар не принадлежи на мен като чист собствен аз. При това вие намекнахте, че не съм нито силен, нито мускулест. И тук отново, без сам да го знаете, казахте нещо точно на място. Изначалната духовна същност на човека не е нито крехка, нито яка, нито дебела, нито слаба. И накрая вашата ирония показва, че няма защо да се тревожа за краткотрайната си, безуспешна кариера на ваш носач. Колко вярно! Целта на вашето царско пътуване и пътят, по който сте

поели, не са мои. Те се отнасят до моето тяло, а не до мен. В резултат на това за мен няма проблем. Наистина, добри ми господарю, няма никакъв проблем!

Когато сме в състояние на илюзия, си мислим, че страданията на тялото и ума – това сме ние самите. Правилно изграденият в духовен смисъл човек обаче знае, че физическите и мисловните страдания и удоволствия не са нищо друго, освен преобразувания в пластове, покриващи истинския аз. Взаимодействието между тези промени придава на временната обвивка около душата фалшиво усещане за важност. Ето защо човекът, който се отъждествява с тялото си, бива погълнат от психология и физиология. Днес за мнозина е трудно да разберат защо за духовния живот е необходима дисциплина на сетивата. Те мислят, че обуздаването на телесните нагони е изкуствено и дори вредно за здравето. Трябва да сме наясно, че да се регулират сетивата е необходимо, ако искаме да изпитаме разликата между тялото, ума и истинския аз. Азбуката на духовността започва с разбиране за различията между материя и дух. Живот без контрол над сетивата не предлага възможност да се постигне дори това предварително знание. Колкото и книги по метафизика и списания за Новата епоха* да четем, ако в живота си не се пречистваме и не следваме предписанията, ще ни убегнат дори началните етапи на духовния опит.

Нека си припомним гневните слова на царя, след като вижда, че Джада Бхарата останал незасегнат от саркастичното му обръщение и продължава да носи паланкина по своя си начин. Джада Бхарата отвръща:

* Движението Нова епоха (на английски New Age) се оформя през втората половина на XX в. в Западния свят, като черпи от източните и западните духовни метафизични традиции и се стреми да създава „духовност без граници и догми“ – бел. прев.

— О, почитаеми владетелю, нарекохте ме „вървящ мъртвец“. Мога само да ви отговоря, че се докоснахте до една вътрешноприсъща истина. Щом мислите, че не съм нищо повече от материално тяло, значи несъмнено заключавате, че всички живи същества са мъртви, дори да проявяват признаци на живот. Всичко материално има начало и край. Тогава защо трябва да се превъзносяме по временното проявление на признаци на живот?

В тази тактика на Джада Бхарата всички, които обичат *Бхагавад-гита*, ще доловят отглас от двуострите цветисти слова на Кришна във втора глава. В отговор на скръбта на воина Арджуна заради надвисналата гибел на приятели и роднини Кришна му казва, че душата, нашата истинска самоличност, е вечна, следователно човек не трябва да скърби за временната ѝ обвивка, тялото. После Кришна заявява, че дори онези, които отхвърлят вечното съществуване на душата, нямат причина да жалеят. Никой не плаче, когато се изхвърлят химикали в канала. Според материалистите живите същества представляват само съчетания от химически елементи, които временно проявяват признаци на живот. Те са убедени, че във всеки един момент материята – във формата на безбройни същества – оживява и умира. Тогава защо да скърбим?

„Всички сътворени същества в началото са непроявени, проявяват се в междиния си стадий и отново стават непроявени, когато биват унищожавани. И така, защо е нужно да скърбиш?“ (2.28).

Моят духовен учител Шрила Прабхупада обяснява този стих със следния коментар:

„Има две категории философи – едните вярват в съществуването на душата, другите не вярват, но и в двата случая няма причина за скръб. Последова-

телите на ведическата мъдрост наричат невярващите в съществуването на душата атеисти. Дори ако заради самия спор приемем атеистичната теория, пак няма за какво да скърбим. ... Да вземем за пример голям небостъргач, построен с материали, които се извличат от земята. Когато бива разрушен, проявеното отново преминава в непроявеното и остава в крайния стадий под формата на атоми. Законът за запазване на енергията действа, но с течение на времето нещата се проявяват или остават непроявени – това е разликата. Тогава защо да се скърби, щом като нещата съществуват или в проявено, или в непроявено състояние? Дори и в непроявено състояние нещата не се губят. И в началото, и в края всички елементи съществуват в непроявено състояние, а са проявени само по средата, но в това от материална гледна точка няма разлика.”

Разбира се, истински интелигентният човек знае, че докато океанът на материята се надига и спада от неспирните вълни на проявяване и изчезване, винаги присъства и нещо, което е фундаментално различно. Душата, непроменима и вечна, е действителната реалност. Материалното тяло съществува само привидно – досущ като сън или мираж. Въпреки че миражът изглежда реален в ума ни, не бива да му позволяваме да ни завладява. След това Джада Бхарата казва и нещо за противопоставянето между господар и слуга, независимо как то изглежда в различен политически и икономически контекст.

— Рахугана, вие мислите, че сте монархът, а аз съм подчиненият, но това са само външни обществени роли. Дори в този ни живот тези нестабилни позиции могат да се обърнат, да не говорим за бъдещите ни животи. Още повече, кой всъщност е господарят и кой – слугата?

И най-беглият поглед към реалността ще ни разкрие, че всички са под контрола на природата.

В Мрачното средновековие, Космическата ера или Новата епоха – живите същества винаги са в здравата хватка на природата. Това потисничество се изразява по четири начина: раждане, болести, старост и смърт. Дори при своя високо развит интелект човешките същества никога не питат конкретно за тези четири вида окови. И въпреки всичко, това състояние на потисничество продължава. В известен смисъл е вярно, че по силата на желанията и кармата ни от минали животи ние сме избрали сегашното си тяло. Но как сме попаднали в тази система по начало и как можем да се измъкнем?

Независимо от научните ни степени и семинарите за човешкия потенциал, и ние, и всички останали същества се раждаме, растем, поддържаме живота си, размножаваме се, силите ни отслабват и накрая умираме. Но за разлика от другите видове, хората могат да запитат: „Защо ми е наложен този цикъл? Как мога да избягам от него?“ Съсредоточаването върху този проблем не означава, че си негативен – то е сърцевината на практичността. Истинският позитивизъм означава да достигнеш корена на житейските нещастия. И все пак, ако ни се иска да си живеем в Страната на мечтите, няма проблем. Светът на илюзиите със сигурност ще ни забърка ястие от всякакви забавления и извинения, които да отвлекат вниманието ни.

Събираме се на семейства и народи подобно на водораслите, които се носят по повърхността на океана. Насочвани от материалната природа, възприемаме различни роли: министър-председател, работник, приятел, приятелка, майка, син. Рано или късно вълните на океана ни разделят и съдбата ни се променя. Тогава временните връзки се разпадат, временните роли изчезват.

Джада Бхарата се опитал да изрази тази основна истина пред така наречения цар. Завършвайки своя проникновен анализ на словесната атака на Рахугана, той рекъл:

— Обични владетелю, нарекохте ме безмозъчен глупак и ме заплашихте. Ако използвате властта си и ме унищожите, дали това ще бъде урок за мен? Нека приемем, че мнението ви за мен като за малоумен е правилно. Тогаво какво се надявате да постигнете, като ме накажете? Лудите не реагират на ничии наказателни мерки. Но нека отворя очите Ви за самата истина. Макар и външно да съм мускулест глупак, моето духовно съзнание в действителност е напълно установено отвъд материалните влияния. Така ще трябва още веднъж да помислите как точно Вашите заплахи или телесно наказание ще ме засегнат? С други думи, както и да решите да ме възприемате, Вашето наказание ще е все едно да биете умрял кон.

Всъщност кой е лудият? Психиатрите и психолозите отдавна се мъчат над този въпрос. Поне в Америка психиатрите с мъка се справят с професията си – най-високият процент на самоубийства е сред тях. Във взаимоотношенията между сериозно отдадените на духовното и закоравелите материалисти възниква същият въпрос: кои са откачили? Крайните поклонници на материалния напредък, особено политическите ни лидери, се чувстват заплашени от всеки сериозен поддръжник на тезата, че духовното знание е от ключова важност за човешкото развитие. Отдадените на Окончателната Реалност, на Абсолютната Истина, дълбоко се съмняват по отношение на интелектуалните способности на хората, драпащи за висши постове в обществото, като отказват да разберат кои са те в действителност и защо са тук, на този свят. Поради социалната си обусловеност хората общо

взето са развили нездраво разбиране за зрялата духовност. Господин и госпожа Ежедневие смятат, че докато седмичните религиозни служби може би все още са необходими за обществото ритуал, всеки, който сериозно копнее за нещо отвъд удобството на тялото и ума, е малко странен. А човекът, изградил целия си живот около тези стремежи...

Въпреки че Джада Бхарата бил просветлено същество от рядко срещана величина, той смятал себе си за незначителен. Възприемал принудителното участие в екипа на носачите като резултат от собствените си отрицателни действия в минал живот. Когато изпитанията не могат да се избегнат, духовно издигнатият човек като Джада Бхарата разсъждава така: „Защо да се оплаквам? Какво толкова велико има в мен, че да не се подчиня на положението? При всички случаи заслужавам още по-тежка участ, поради лошата карма, натрупана в миналия ми живот преди да се отдам изцяло на духовно усъвършенстване“.

С тези размишления Джада Бхарата тръгнал пак, както преди – в чисто Кришна-съзнание. Той продължил да носи царския паланкин и неговия товар. Изведнъж цар Рахугана слезнал от паланкина и мигом се проснал по очи в краката на Джада Бхарата.

Но какво става тук? В един момент Рахугана се вози гордо, над всички, и надменно се присмива на това, което му изглежда тъпоумен човешки добитък, а в следващия миг притиска нос и тяло в прахта току до краката на същия този човек. Извършеното от Рахугана е традиционен индийски начин да се изрази дълбоко смирение и подчинение. Такъв краен жест заслужават само великите учители. Ако можете напълно да разберете причините за този изключителен обрат в събитията, значи и завесата на вашата лична драма в илюзорното съществуване скоро ще се спусне.

А сега моля да обърнете внимание и на удивителната промяна в тона, с който царят се обръща към Джада Бхарата:

— О, тайнствени учителю, ти криеш своето присъствие в този свят. Кой си ти? Кой е твоят духовен наставник? Какво правиш по тези земи и най-вече защо се скиташ като малоумен? Умолявам те, разкрий ми своята самоличност, защото нищо в цялата вселена не ме плаши така, както това да оскърбя един истински учител, носещ духовно знание.

Оказва се, че цар Рахугана не бил глупак. Той също бил преминал духовно обучение, затова думите на Джада Бхарата го разтърсили и се опомнил. Поради общуването си със своите духовни съветници и усвояването на духовно знание, Рахугана познавал колко ценно е висшето съзнание. С други думи, по отношение на него платоновата идея за „владетел-философ“ била на практика реалност, а не просто утопична мечта.

Слисаният цар искал да узнае как Джада Бхарата е постигнал такова духовно извисяване. Кой бил неговият наставник? Този въпрос е правилен и носи силно възпитателна стойност за нас. Обратно на общоприетото мнение, истинският гуру не се появява просто така, отникъде. Той винаги принадлежи към определена последователност и е неразривно свързан с предишни духовни учители. Преди човек да си избере лекар или адвокат, ще иска да знае дали имат съответните удостоверения. Ще иска да види диплома, сертификат или друго доказателство за авторитетно обучение. Но когато приемат някого за духовен учител, не се интересуват толкова. „Всеки може да получи истинско духовно просветление просто така – си мислят те. – Колкото по-произволно е получил просветлението си човек, толкова по-добре. Видя ли

онова съобщение в списанието за най-новото самобитно преживяване? Човекът просто изведнъж превключил един ден, както си поливал азалиите!”

Съзнанието на Рахугана било правилно настроено, за да долови отзвук на общоприетите текстове на йога във философските думи на Джада Бхарата. И затова се обърнал към мъдреца с неподправено благоговение:

— О, удивителни мъдрецо, господарю на мистични сили, всички твои слова са в съзвучие с процесите на йога, както съм слушал да ги описват моите съветници. Сега виждам, че ти си най-въздигнат познавач на трансценденталното знание. И все пак, трябва да призная, че макар да съм истински щастлив, задето разпознах необикновените ти скъпоценни слова, не проумявам напълно смисъла им.

Тъкмо тогава Джада Бхарата проявил едновременно две от способностите на истинския гуру. Той предал на царя класическо, вечно йога знание, идващо от хилядолетието, и направил това по най-подходящия за Рахугана начин, предвид неговия конкретен светоглед и обществените обстоятелства. Ето защо за царя това било драматично и изпълнено с дълбок смисъл преживяване. В наше време, когато чуят думата йога, хората си мислят за физически упражнения или асани. Няма спор, че трябва да се грижим за телата си, а хатха-йога например е може би най-добрият метод. Обаче, точно както физическото измерение на съществуването ни е само частичен, непълен аспект на нашата цялост, така и йога, изпълнявана за телесно здраве, е само ограничен аспект от цялата наука йога. Телесната машина не може да съществува без душата да ѝ дава енергия, но духовната душа несъмнено може да съществува без материално превозно средство. Макар че е възможно да минем без физическа и дори без

умствена йога, собственият аз със сигурност никога не ще разкрие себе си без духовна йога.

Санскритският термин йога всъщност означава „свързвам“, също както и „religio“ – латинският корен на английската [и българската] дума „религия“. Независимо какви са чувствата на хората и системите на вярвания, получени като част от тяхното културно наследство, истинската йога и религия учат как ограничената частица, живото същество, да осъзнае напълно своята взаимовръзка с Пълното Цяло. С други думи, може и да имате представа, че не сте това тяло или този ум. Може и да имате някакво слабо подозрение, че всъщност сте дух. Но какво прави духът – носи се насам-натам като призрак ли? Или се самоунищожава, като се разтваря в безличностен облак? Цялостната йога система такава, каквато е обобщена в *Бхагавад-гита*, ви запознава с дейностите, качествата и света на чистия дух. Е, това вече е нещо!

Рахугана се отнесъл към Джада Бхарата като към учител в мистичната йога. Дали това означава, че великият трансценденталист можел да левитира или да лети? Не – много йоги в Индия правят това. Истинските учители на цялостната йога система нямат вкус към такива детски игри. Делата на духовния свят – чистата любов – това са най-поверителните тайнства на мистичното съвършенство. Наистина, не е лесно да се проумеят тези съкровени, нематериални истини за нашето изначално съществуване. В *Бхагавад-гита* (4.3) Кришна казва на Арджуна: „Сега Аз ти обяснявам това древно знание за връзката с Върховния, защото си Мой предани приятел и можеш да разбереш трансценденталната му мистика“.

Ала при „мистичната сила“ на Джада Бхарата има момент, непосредствено достъпен дори за хората, които не практикуват учението на Кришна. Словата му проникнали до сърцето на царя. Те разхлабили стегнатия възел на материалната привързаност и свили неговата

материална представа за себе си. Така, осъзнавайки, че е на прага на удивително преображение, цар Рахугана слезнал от високия си стол. Той се проснал на земята пред краката на мъдреца в класически жест, показващ пълна готовност за просветление. Важно е да се знае как да различим светия човек по звука, по неговите слова. Ако посланието му е в съгласие с приетите насоки и ако човекът действително живее според авторитетните послания, тогава звуковата вибрация ще действа. Постепенно, а понякога и незабавно, ще предизвика промяна в сърцето на всеки искрен слушател. Чудото на чистия звук, изречен от чиста душа, е това, към което трябва да се стремим. Това е истинският мистицизъм, който съвременните духовни търсачи трябва да се научат да улавят, а не дали можете да видите аурата на духовния учител или пък дали въпросният учител може да ви научи да я виждате.

Тогава Рахугана признал, че понеже бил потънал дълбоко в семейните и държавните дела, той не можел да съсредоточи цялото си внимание върху духовната наука. Продуктивният начин да се обърнеш към духовен учител е честно да си дадеш сметка за своите несъвършенства и ограничения. Истинският гуру обаче не мисли: „Колко е слаб този човек и колко съм велик аз!“ Учителят по-скоро разсъждава така: „Този човек всъщност е много по-искрен от мен; нека помогна на тази душа със слаба памет отново да пробуди изначалното си величие“.

По-рано станахме свидетели как Джада Бхарата блестящо парира саркастичните, хапливи забележки на царя. Сега преобразеният монарх разпитва мъдреца, за да получи наставления.

— О, скъпи непосредствен носителю на Върховната Абсолютна Истина, ти ми отговори, че не си уморен от носенето на паланкина. По този начин ми показа, че

истинският аз се различава от тялото. Приемам тази очевидна истина. И все пак умората не се появява от физически труд. Следователно откъде другаде би могла да възникне умора, освен от душата? Оттук заключавам, че душата извършва физическата работа. Освен това ти заяви, че двойствеността господар – слуга е външна, а не фактическа. Добре, приемам и това. Но трябва да заяви, че макар взаимоотношенията в проявения свят да не са фактически, все пак те действително засягат нещата. С други думи, мога да се съглася, че материалните дейности са преходни, но как да кажа, че не са истински?

Мнозина така наречени учители по източна метафизика твърдят, че този материален свят е фалшив. Междувременно докато развяват подобни лозунги пред наивните си последователи, същите тези учители често се отдават на опити да се наслаждават на тази фалшивост. Разбира се, те се защитават, като казват, че постигнеш ли просветление, можеш да си играеш с илюзията, без да се привързваш или объркваш. Но дали за просветлената душа няма по-смислени неща за правене от това да лудува с несъществуващото? Истинските духовни учители като Джада Бхарата знаят, че макар този свят на трансформации да е временен, той не е фалшив. В същността си миражът притежава известна субстанция, макар да не е действителен. Видял мираж, човек се устремява към илюзорната вода. Това е сянката на истинския собствен аз, обусловения аз, който, потопен в материално отъждествяване, усеща жажда, умора и удоволствие. Истинският аз е непривързан. И все пак, поради погрешното отъждествяване с изкуствения аз, може да се каже, че живото същество страда или се наслаждава в своите усилия и борби във временния материален свят.

Цар Рахугана изложил следващия си аргумент:

— О, благородни, ти ясно заяви, че определения като „дебел“ и „хилав“ нямат нищо общо с чистия аз, душата. Осмелявам се да кажа, че изявлението ти изглежда няма основание в ежедневиия опит. Душата ежедневно изпитва болка или удоволствие. Позволи ми да дам пример. Ако поставиш гърне с мляко и ориз на огъня, и гърнето, и млякото, и оризът авоматично ще се нагреят едно след друго. По подобен начин трансформациите в този свят – обобщени като удоволствия и болки – засягат сетивата, ума и душата. Душата не може напълно да избяга от тази обусловеност.

Без привързаност към външните обвивки, тялото и ума, не може да има материален опит такъв, какъвто традиционно се приема. Случвало ли ви се е да карате взета под наем кола, която да е напълно застрахована от рента-кар компанията? Спомняте ли си колко безгрижно сте я карали? Когато карате кола, наета без никакви обвързаности, всъщност не се и замисляте как да се отнасяте с нея – тя не е ваша. Може да спукате гума, да правите резки завои, да карате бързо по неравни пътища и да ползвате най-евтиния бензин – със своята кола не бихте правили такива неща. За нищо не ви е грижа, освен за личната безопасност. Колата е тяхна – „Херц“ или „Авис“ ще си я вземат обратно в края на уикенда. Не си правите труда дори да я почистите. Но колко внимателни и придирчиви ставате, когато отново подкарате своята кола! Всеки по-особен шум или подрънкване предизвиква моментален ужас. Очевидно сте нещо различно от колата си, но ако нещо стане с нея, то сякаш е станало със собственото ви тяло. По същия начин, когато собственикът на Ферари или Порше паркира колата си на някой паркинг и отиде да пазарува, като се върне и види събралите се около колата да я гледат с възхита, се чувства страхотно. Очевидно щетите, нанесени на колата, или

пък вниманието, което тя привлича, нямат нищо общо със собственика, но самата привързаност прави халюцинациите възможни. Когато това въображаемо условие се приеме като реалност, тогава възниква проблем – вие сте обвързани. Ала отхвърлите ли своята привързаност, се освобождавате.

Наистина изначалният аз, душата, няма абсолютно никаква връзка с тялото и сетивата, включително ума. Поради невежество обаче привидно се случва невъзможното – в подобното на сън съществуване, известно като „нормален живот“. И така, още веднъж – кой е лудият? Накрая монархът изказал и последното си съмнение:

— О, достопочтена, свята личност, ти омаловажи взаимоотношението между държавния глава и гражданина като временно и незначително. Отново ще се съглася. И все пак, макар моето положение да е временно (в бъдеще цар би могъл да си ти, а аз – поданик), аз имам дълг. Работата на изпълнителя на властта е да прилага закона и да поддържа ред в страната. Като възпира и наказва, той научава гражданите да уважават авторитета на обществото. Казваш, че няма смисъл да се наказва малоумния глупак, но искам да подчертая, че когато се използва сила, за да се тласнат невежите по правия път, дори малоумните ще получат кармични ползи от доброто си поведение и възможност за духовен напредък.

Да се действа правилно в този свят и въпреки това човек да не се привързва към него – това е най-великото изкуство. В *Бхагавад-гита* Кришна обяснява, че дори притежаващите духовно знание, се объркват, когато опитват ясно да разберат какво е действие и какво – не-действие. С други думи, те са озадачени как да действат в този свят, без да си навличат нито добра, нито лоша карма. Според *Бхагавад-гита* (4.18) „Интелигентният из-

между хората вижда бездействие в действието и действие в бездействието и се намира а трансцендентална позиция, въпреки че е зает с различни дейности”.

Очевидно Рахугана все така не можел да преодолее ролята си на цар. Той бил убеден, че неговата работа е от първостепенна важност. Вследствие на това той отново повдигнал въпроса пред Джада Бхарата – този път от различна гледна точка. При всички случаи неговият аргумент относно закона и реда в действителност посочва пътя към една по-дълбока истина. Да, временната роля на упражняващ властта, изпълнена както подобава, може да доведе до спокойствието и мира в добре управлявана държава – положение, на което хората биха се радвали в наше време. Още повече временната роля на държавен глава може да спомогне да се създава полза от добра карма за цялото население. За това говори Рахугана. Но трябва да знаем, че вечното добро, Трансцендентостта, е дори отвъд добрата карма, известна на Запад като благочестивост или праведност. Ако даден министър-председател, президент или монарх може така да управлява държавата, че у населението да се възроди изначалната духовна природа – Кришна-съзнание – тогава неговото временно назначение като водач завинаги ще бъде благотворно и за него, и за народа, отвъд добрите и лошите моменти на кармата. И все пак нека изкусната логика и внимателно задаваните въпроси на Рахугана не ви накарат да забравите истинския смисъл на този епизод. Царят не си мислел за духовното развитие, нито дори за добрата карма на носачите на неговия паланкин. Той, владетелят на своите поданици, искал да се наслади на пътуването и мястото, за което бил тръгнал, а останалите трябвало да допринесат за неговото удоволствие. По средата на това пътуване, за удоволствие, той се опитал да принуди Джада Бхарата да носи паланкина, а после го заплашил. Рахугана не бил забравил нанесеното

оскърбление. Затова първата част от срещата завършва с неговата молба за милост:

— Понеже съм сляп за духовното знание и съм завладян от материални занимания, всички твои слова са ми неясни. Надут от фалшив престиж и обществено превъзходство, аз дълбоко сгреших в отношението си към теб. Който оскърби чист трансценденталист, натрупва особено вид кармични резултати. Моля те, прости ми, за да може тези резултати да не се проявят.

Както ще видите по-нататък, Джада Бхарата наистина проявява милост към Рахугана, като го учи с още мъдри слова за пътя на Истината.

Истинският аз

В последните години темите, свързани с преживявания „извън тялото“, придобиха неимоверна популярност. През 1994 г. продажбите на книги, описващи преживявания близо до смъртта, с лекота достигат първите десетки на бестселърите. *Селестинското пророчество* – роман, възвестяващ прословутото зазоряване на световното просветление – всъщност достига второ място и го запазва чак до 1996 г.

Престижни институции като Университета във Вирджиния и Университета в Сидни провеждат проучвания в областта на прераждането. Множество публикации и семинари от Новата епоха предлагат „терапия с връщане в минали животи“ чрез хипноза или „повторно раждане“. Дори сред широката публика вече съвсем не е странно да се чуе шегата от рода на: „О, сигурно в миналия си живот съм бил еди какъв си...“

Днес мнозина не се страхуват да приемат, че тяхната самоличност може да е нещо повече от сумата на химическите реакции в тялото. Когато идват на Харе Кришна беседи върху *Бхагавад-гита*, те многократно чуват рефрена „вие не сте тези тела“. И твърде често отговарят: „Можете ли да ни кажете нещо по-висше?“

Безспорно в множество съвременни кръгове „да знаеш, че си духовно, а не материално същество“ е модно.

И все пак, между това да приемеш шикозни представи за не-физичния истински аз и да притежаваш ясно знание за него, лежи огромна пропаст. Дори категоричното теоретично разбиране не е достатъчно. Необходимо е да действаме според това знание – това е решаващото изпитание за истинска духовност. Да се действа със съзнание за ефемерната природа на материалното тяло, е първото доказателство за истински духовния човек. Но откъде ще разберете как действа изначалният духовен аз?

Въпреки модата с „извънтелесните преживявания“, ще забележите, че хората са все така чувствителни по въпросите на тялото. Това безпокойство се дължи на факта, че „въпросите на тялото“ са неразривно свързани с „въпросите на секса“, а сексът е най-любимото хоби на този свят. Твърде често, поради обичайната трескава отдаденост на сексуалността, хората протестират срещу всеки опит да се изясни истинската им самоличност. Навярно се чувстват заплашени от точни термини и недвусмислени аналогии, предназначени да ги освободят от една огромна грешка. Неспособни да чуват ясно, за тях да се измести фокуса от тялото, е все едно то да се отхвърли. А после критикуват: „Това е проблемът на ведическите текстове – те са против тялото“.

Обърнете внимание, че да се измести фокусът от тялото, не означава физическо пренебрегване. Безспорно всяка машина се нуждае от смазване, настройка и други правилни грижи. Духовното осъзнаване не означава физическо малтретиране. Но докато правим всичко необходимо за поддържането на тялото, ние трябва да отдадем повече внимание в грижи за истинския аз. Това е здрав разум. Да не би шофьорът да пие петрол? Очебийният въпрос тогава е: от каква храна се нуждае духовното същество вътре в тялото? Разбира се, както споменахме по-горе, присъщата на него природа и из-

искванията на истинския аз обикновено не са известни и за тях не се говори.

През последните двадесетина години особено хората осъзнават съществуването на финото си тяло и неговите способности. Магията на психическото, астралното, чакри, прана, енергия чи, свръхсетивно възприятие, психокинеза и тъй нататък пълни цели книжарници. Този бум е особено очевиден в сферата на медицината. Традиционният западен подход към лечението се занимава предимно с физиология. Лекарят ви предписва правилното лекарство за вашето заболяване и се предполага, че след това ще живеете щастливо до края на дните си. В този монопол на химическата лекарствена индустрия с големи крачки навлизат новооткритите великани на алтернативното лечение. В Калифорния и Нова Зеландия например има повече алтернативни терапевти, отколкото пациенти. Един на всеки трима твърди, че е някакъв вид природен лечител или екстрасенс. Почти всички сред множеството школи по алтернативна медицина приемат, че физическото здраве е неразривно свързано с душевното. Те са осъзнали, че състоянието на ума въздейства на тялото. Затова алтернативният лечител се интересува едновременно от душевните преживявания и физическото състояние. Хората все повече и повече осъзнават, че двете са неделими. Влиянието на ума обаче се простира далеч отвъд физическото здраве. Опитните трансценденталисти изследват внимателно движенията на ума. Те знаят, че мисловните модели ще разкрият посоката на цялостното материално съществуване на даден човек. Не само здравето, но и самото съществуване на тялото зависи от умственото състояние. В *Бхагавад-гита* Кришна обяснява, че неинтелигентните хора не могат да разберат как са получили сегашното си тяло, нито знаят как ще получат следващото, но човекът, усвоил истинско знание, може ясно да види този процес и

определящите го фактори. Всички обичаме да си представяме, че сме много опитни. Било по професионални въпроси, пътувания, взаимоотношения или чувства, съвременните мъже и жени обичат да се чувстват осъзнати и компетентни. Човек трябва поне да може да каже: „По телевизията гледах предаване по този въпрос“. Всички се ужасяват от думите: „Нямаш достатъчно опит“. Във века на информацията сме принудени да вярваме, че нормалното човешко същество е наясно с всяко задръстване и всяка задънена улица в трафика на материалното съществуване.

Джада Бхарата и други истински духовни учители имат различни критерии за опитността. Истински мъдрите хора трябва да знаят какво са и какво не са. В противен случай тяхното образование, кариера, пътувания и лична история са лишени от стойност. В началото на *Бхагавад-гита* Кришна заявява, че макар словата на Арджуна да са твърде покъртителни, неговите дълбокомислени извинения разкриват безусловна липса на истински опит. Кришна, Всепривличащата Окончателна Реалност, твърдо заявява, че истинските философи и прагматици никога не основават най-значимите си решения на външни обстоятелства от рода на тялото и ума. Като истински гуру, Джада Бхарата не си измисля свои теории и практики. Следвайки безпогрешния стандарт, установен от Върховния Източник, Кришна, той критикува Рахугана по същия начин.

— Скъпи владетелю, представяш си, че си много опитен и мъдър по отношение на световните дела, но аз имам да ти кажа нещо ново. Наблягаш на маловажни неща като удоволствие и болка и господар и слуга, но това издава, че напълно ти липсва проникновение. Затова трябва да ти кажа, че очевидно съвсем не си наясно с основни факти за съществуването, макар да се смяташ за

учен човек. Истинският познавач или авторитет познава Абсолютната Истина и затова никога не говори като теб.

Мъдрецът остро порицал Рахугана за невежеството му по въпросите на ума и тялото, но не оставил ученика си да се гърчи в своето объркване. Истинският духовен учител работи усилено, докато не свърши работата си – милостиво да изведе своя ученик от мрака към светлината. По тази причина Джада Бхарата благославя монарха с основния урок за механизма на главната заплаха в материалното съществуване – ума. Понеже стиховете, които Джада Бхарата привежда по темата, са твърде сложни, тук следва само обобщение. Читателите, които се интересуват от точните цитати, могат да се обърнат към самия *Шримад Бхагаватам*.

• • •

Осъзнатостта по отношение на природата е почти всеобща в наше време. Хората обичат да усещат, че се връщат назад и общуват с нея, дори само да гледат такива предавания по телевизията. Но дали сме сигурни, че знаем какво се случва в природата? Основният принцип на истинското изследване се състои в това, че различните видове живи същества са резултат от различен вид ум. С други думи, като в съвършен хотел, природата просто предоставя съответните стаи, отговарящи на конкретния начин на мислене. Джада Бхарата обяснява, че според ума, покриващ изначалния аз, живото същество обитава различни биологични форми. Този преход от един вид в друг е известен като превъплъщение на душата или прераждане.

Именно умът принуждава живото същество да се скита из вселената. Поради подтика на ума живото същество преживява илюзорното съществуване в различни

форми – и в различни нюанси на тези форми. Понякога сте мускулест мъжага, понякога сте хилав; понякога дори не сте човек – възможно е да попаднете в животински или растителен вид, или пък да се издигнете сред небесните същества, известни като полубогове или дева.

След това Джада Бхарата описва инструментариума, който получаваме, за да си играе умът ни. Ако попием това знание, ще успеем да развием усещане за откъсване от ума. Разхлабването на стегнатия възел на привързаността към фалшивия аз и неговите разклонения е особената полза, която получаваме от правилния източник – истински духовен учител.

Съществуват пет механизма за действие: ръце, крака, механизъм за очистване, уста за говорене и репродуктивни органи. Получаваме и пет инструмента за събиране на информация: очи, уши, нос, език и осезание чрез кожата. Получаваме и фалшиво его. Това е въображаемото кръстовище, където се срещат духовната душа и материята. Изначалният аз никога не се уплита с материалната енергия. Посредничеството на фалшивото его подрежда илюзията за свързаност и взаимоотношения между материята и духа. Чрез силата на фалшивото его ние си мислим: „Аз съм тялото, това са моите притежания, това е моето семейство, моят народ, моят вид, моят свят, моята вселена“.

Чрез силата на единадесетте инструмента умът се превръща в звездата на цялото шоу. Подобно на вечно пуснато радио, умът непрестанно получава сигнали от единадесетте си предавателя. Всеки един от тях – също като съвременните радиостанции – е специалист в определена област. Очите предават форми, ушите – звуци, носът – мириси, езикът – вкусове, а кожата – осезаемост. Следват механизмите за действие със съответните им продукти: говор, движение, захват, отделяне и полово сношение. Накрая идва и личният ни инструмент

за излъчване на халюцинации – фалшивото его. То ни учи, че тялото, личността, семейството, расата, нацията и екосистемата – това сме ние. Коренът на материалната илюзия се крие именно в тясното съдействие между ума и фалшивото его.

А защо е необходим този свръхбагаж? Защо са ни необходими тези единадесет инструмента и произведеното с тях? Защото искаме да се наслаждаваме. Затова природата ни снабдява със съответните оръдия. Навярно ще попитате: „Че какво лошо има да си прекарваме добре?“ Е, преди да се занимаем пряко с този въпрос, задайте си въпроса защо дадено живо същество ще иска да се наслаждава? Защо ще имаме мотива да се наслаждаваме? Дали този импулс да търсим удоволствие идва само от временния свят на илюзията или има своята основа някъде в трансценденталната реалност?

Следващият момент в урока на Джада Бхарата е, че единадесетте инструмента на ума взаимодействат с всички груби физически и фини астрални енергии на космическото проявление, както и с времето и вселенската карма. Взаимодействието между тях поражда света такъв, какъвто го познаваме – динамичен калейдоскоп от неизброими промени и трансформации. Същите тези взаимодействия пораждат безброй процеси и събития в материалните измерения далеч отвъд човешкото възприятие. Последното нещо, което Джада Бхарата иска да си помислим, е че взаимодействието между тялото и природата се случва автоматично, напълно независимо от всякакво съзнателно насочване.

Стих 9.10 от *Бхагавад-гита* потвърждава, че зад процесите и функциите на природата е всепривличащото Изначално Съзнание, Кришна. „О, сине на Кунти, тази материална природа, която е една от Моите енергии, действа под Мое ръководство, като създава всички движещи се и недвижещи се същества. Под нейното

управление това творение се създава и унищожава отново и отново.”

Не отхвърляйте съзнателното управление на природата и нейните взаимодействия като средновековна сантименталност. Днес някои от най-блестящите учени подчертават първенството на съзнанието и поставят под въпрос основни положения относно реалността, поддържани почти сляпо в течения на няколко века. През 1987 г., например, Нобеловият лауреат от 1981 г., неврологът Роджър Спери, публикува новаторски труд, озаглавен „Структурата и значимостта на съзнателната революция в науката”. Той представя идеята, че в нашия свят ежедневните занимания включват два вида причинност. Единия нарича „причинност, насочена нагоре”. Това е обичайната представа, която сме попили от западното образование. Подобно на билиардни топки с кратко-трайно космическо съществуване частици, вълни, атоми и молекули се сблъскват едни с други и си взаимодействат. Последващите микрокосмически реакции, скрити за обикновените хора, създават нещо, което се случва на макрокосмическо ниво и е видимо за всички.

В цилиндъра на една кола, да речем, взаимодействието на молекулите причинява горене. Бензиновите молекули се разширяват и карат буталото да се движи. Коляновият вал се завърта, колата тръгва на заден ход в алеята и се отправя към най-близката магистрала. Този научен метод на анализ, който учените защитават, ни е напълно познат. В западния начин на мислене е дълбоко насадена фундаменталната представа, че взаимодействието на миниатюрните частици поражда реалности в голям мащаб.

Вторият вид причинност е „причинност, насочена надолу”. Тя отдавна се пренебрегва или избягва от научната общност. Казано накратко, двигателят на колата се задвижва и тя пътува по улицата, защото аз решавам

да прекарам деня на гости при роднини. С други думи, нечие съзнание е причинило комплексна верига от действия и взаимодействия – на микро- и макро-ниво. Съзнанието, заявява Роджър Спери, е „причинна реалност“. По-нататък той казва, че тази причинност не само включва съзнанието, но и че съзнанието качествено се различава от материята.

Наистина учените, които подкрепят трудове като този на Спери, са малцинство. Но е истина и че през последните двадесет години все повече учени посвещават изследвания и трудове на революционни гледища за съзнанието. Освен това, образованите читатели като цяло ревностно четат книги, които защитават идеята, че съзнанието, а не материята е фундаменталният принцип в света. Щом и най-великите учени са смутени от начина, по който то се проявява в света, как би могъл един обикновен човек да схване неговото естество в чисто състояние? Невъзможно е да го постигнем сами. Затова практикуваме духовен живот под нечие ръководство. Необходим ни е умел учител, за да се научим да разбираме собственото си съзнание. В изначалното си състояние съзнанието е неопетнено от илюзията като дъждовна вода преди да се замърси от околната среда.

Хората събират дъждовна вода в резервоари, понеже знаят, че щом се докосне до земята, ще се смеси с мръсотията. По същия начин имаме нужда от истински духовен наставник, за да можем да прочистим всички замърсители, натрупани чрез общуването ни с материалната природа.

Качествата и дейностите на чистото съзнание представляват най-поверителното духовно знание. Независимо колко сме самоуверени, без чужда помощ не ще бъдем способни да се докоснем до това най-рядко срещано разбиране. Как в чистото духовно измерение отделният индивид съществува едновременно с цялостта и как

разнообразието съществува едновременно с единността – това е неповторимият дар на Кришна-осъзнатия учител. Както Кришна обяснява в „Гита“, успешното учение при истински духовен учител ще разсее всяко объркване по отношение на дуализма и монизма: „Когато получиш истинско знание от себerealизиралата се душа, никога няма да паднеш отново в илюзия, защото с това знание ще разбереш, че всички живи същества са само частица от Върховния или, с други думи, че Ми принадлежат“.

(*Бхагавад-гита* 4.35)

Джада Бхарата обяснява какво се случва, когато забравим Кришна и изгубим изначалното си трансцендентално съзнание. В ума на обърканата душа илюзорната енергия създава множество лъжовни представи и планове за действие. Иначе казано, умът не е просто приспособление за складиране на спомени, мисли и усещания. Не е и независима, автономна единица, а по-скоро се настройва на определена програма като радио-приемник. Умът не преработва някаква своя „ексклузивна, отгледана у дома“ реалност.

Със сигурност е правилно да се каже, че умът приема данни, въведени от източник извън него. Би било още по-правилно да се каже обаче, че умът зависи от данни, въведени от източник извън него. Подпомаган от сетивата – единадесетте инструмента – умът на обърканата душа преработва халюциациите, които илюзорната енергия прожектира в него.

• • •

Напоследък е модерно да се вярва, че „ние създаваме своята реалност“. Дийпак Чопра нарича тази концепция „магическо мислене“, пораждащо резултати само по силата на желанието. В една популярна международна радио програма той обяснява: „Всички познаваме

хора, на които се случва да си пожелаят нещо и то да се прояви в живота им без никакво усилие от тяхна страна – ето това е „магическо мислене“. Прияжда ми се сладолед, да речем, и вие минавате покрай мен и ми казвате: „Ей, Дийпак, искаш ли ягодов сладолед?“ Това е магическо мислене и всички ние сме способни на него. Да притежаваш магическо мислене означава да сбъдваш своите мечти и желания, да караш дори природата да се откликва на твоите мечти, желания и заповеди“.

Макар вълшебството на фантазията да изглежда много вълнуващо, това, че сами създаваме своята реалност е вярно само в ограничена степен. Представете си бебе, което си играе в пълната си с играчки кошарка. От гледна точка на бебето това е неговият свят. Заобиколено е с толкова много играчки – коя ли ще избере? Щом си избере играчка, то най-напред я пъхва в уста – по този начин я прави своя. Помислете само – толкова много играчки има в кошарката, толкова много възможности да ги изучава, толкова много обстоятелства, на които да придаде личен характер. Разбира се, възрастните знаят, че светът на бебето е създаден за него отвън и че то действа сред ограничени възможности. Бебето наистина придава лично свой стил на този малък свят. Слюнка-та, с която наквасва всяка играчка, ѝ придава уникално, лично преживяване.

Възрастните хора, големите бебета, откриват, че имат много повече играчки, отколкото са предполагали и затова стават много любопитни и активни на умствено и психическо ниво. И все пак, основните параметри на човешкото съществуване не са се променили. Свободни сме да си забъркаме собствено питие от всички марки, предлагани в бара на материалната природа.

Може би в бара има напитки, за които не сме и знаели, че съществуват и навярно можем да ги съчетаваме

по най-чудати начини, но въпреки всичко си оставаме на произвола на материалната природа.

Когато в бара откажат да ни сервираат повече питиета, трябва да продължим нататък – независимо дали желанията ни са удовлетворени или не. По същия начин, в космическото проявление, четирите ограничения – раждане, болести, старост и смърт – в крайна сметка съкращават всички наши творчески възможности, независимо до колко сме обучени да мислим позитивно, да развиваме психическите си способности или да разширяваме съзнанието си. Рано или късно, по един или друг начин, тези четири космически полицейски коли ще ни изпреварят и ще поискат да узнаят самоличността ни. И все пак, поради флиртуването на ума с фалшивото его, можем да си мислим, че сме напълно независими и с неограничени творчески възможности.

Духовната душа, изгубена сред мая, не може да проследи назад началото, когато е била въввлечена в лабиринта, известен като кармично съществуване. Раждане след раждане тъпчем по един и същи конвейер и въпреки това всеки пореден живот носи лъжовното усещане за новост и оригиналност:

„Едва сега започваме... нашия живот...
политаме пред изгрева,
избираме сред пътища безброй
учим се да крачим стремително напред
и – да – едва сега започваме...”*

Понеже умът и фалшивото его се ухажват взаимно, материалното съществуване може да изглежда много

* „Едва сега започваме” (оригинално заглавие „We’ve Only Just Begun”) – хит от 1970 г. на американската група „Карпентърс” (The Carpenters) – бел. прев.

гостоприемно и надеждно. И докато нашите надежди, планове и импулси ни тласкат и омотават все по-здравно в мрежите на материалната природа, ние се чувстваме приятно замаяни като от шампанско и в нас се надига пълна увереност и убеденост: „Да, този миг е предопределен за нас! Нека вкусим фундаменталната си, екзистенциална обусловеност с цялото удоволствие на наше разположение. Ще постигаме! Ще се наслаждаваме – ако не сега, то несъмнено в близко бъдеще“.

„Ще споделяме нови хоризонти
ще гледаме знаците по нашия път,
ще си говорим и работим,
двамата заедно – ден след ден.“*

Главната истина, която извличаме от историята, е че никой не се учи от историята; поколения наред хората се движат от едни и същи основни мотиви. И все пак женитбата между ума и фалшивото его произвежда едно особено състояние на отдаване и търпение: „Аз ще успея да изцеда от живота все някаква възхитителна свежест и вкус, макар другите да не успяват“. Понеже изкуственият аз е завладял обърканата душа, забравяме духовната си природа. Обусловеното съществуване означава да се даде на ума и фалшивото его пълномощно за нашия живот. После ние просто се отпусваме и гледаме синтетичното предаване, в което материалната природа влачи горкото живо същество през различни тела, биологически видове и планети. По този начин, все със старата песен на уста, човешките същества глупаво пълнят страниците на историята с все същите стари истории.

Удивителната благодат на мая, объркващата, илюзорна енергия на Кришна е в това, че живото същество,

* Същата песен – бел. прев.

макар и в същността си чисто духовно, се чувства съвсем у дома си, като шляпа из калта на невежеството. Ние напълно губим съзнание в най-страховития смисъл на израза – тоест, духовно, а не медицински. С други думи, съзнанието за истинската ни природа и дейности ни се губи. В Трета песен, стих 30.4 на *Шримад Бхагаватам* откриваме следното: „В каквато и форма на живот да се роди, живото същество винаги намира някакво удоволствие и никога не съжالياва, че е попаднало в нея“.

Чудото на материалното съществуване или как чистата духовна душа се предава на материалните условия се осъществява първоначално в ума. Фалшивото его е въображаемото място на съединяване между материята и духа; те създават представа за среща в смътното, призрачно съжителство, известно като обусловен живот. Чрез ума, по силата на фалшивото его усещаме чудото на потапянето в материята.

В стих 6.5 от *Бхагавад-гита* Кришна обяснява: „Човек трябва да използва ума си, за да се постигне освобождение, а не за да деградира. Умът е приятел на обусловената душа, но също и нейн враг“.

При този избор ние сме архитекти на своята участ. Ако мислим за ума като за телевизор, ще видим, че наистина сме способни да избираме, да създаваме собствена си съдба. Но този принципен избор се различава от призрачната светлинка, представяна в така наречените книги и семинари по самоусъвършенстване.

Умът, потопен в нашата изначална природа или Кришна съзнание, изпълва живота ни с изначалното сияние на духовни качества и дейности. Всички най-разнообразни видове, включително самите ние, са в съвършена връзка с Кришна, всепривличащият източник на удоволствие. „За този, който е победил ума, Свърхдушата вече е постигната, защото той е постигнал спокойствие.“ (*Бхагавад-гита* 6.7).

Умът, потопен в удовлетворяването на своите инструменти, се е настроил за предаванията на външната, илюзорната енергия. Избираме да се абонираме за сателитните телевизионни услуги на ИПМ – Илюзорната предавателна мрежа. Когато превърнем в обща цел на живота си удовлетворяването на аза, който възприема себе си като отделен от Пълното Цяло, тогава се превръщаме в абонати на мая, санскритската дума за „това, което не е“.

Потопявайки фалшивото его сред миражите, блещукащи по екрана на ума, клиентите на сателитната мая извличат изкривено удоволствие. Умът е инструментът за разнообразни материални преживявания. Тези преживявания всъщност пораждаат страдания и невежество от начало до край.

Но откъснатото живо същество си мисли, че се е настроило да възприема ясно нещата: „нещата, каквито е нормално да бъдат“. Тази фундаментална грешка е смъртоносният подарък от Илюзорната предавателна мрежа.

Кришна-осъзнатите личности, онези, които са в хармония с изначалата си духовна природа, виждат, че материалистичният ум просто е настроен да възприема „сняг“, пращането и белите точки по екрана, когато има смущения в предаването. За съжаление, онези от нас, които са отдадени на ИПМ, приемаме, че „снегът“ представлява ясна картина. И така прекарваме цял живот, заляпани в призрачни изображения. Чувстваме се доста опитни, като си мислим, че сред изкривените картини и звуци различаваме най-разнообразни мотиви. Семействата ни, приятелите и обществото ни помагат в този мощен стремеж да се открие смисъл в безсмисленото.

Дори да си мислим, че може и да има проблем с образите на телевизора, ние продължаваме да сме съвсем уверени, че знаем какво да правим. Родители, учители

и системата ни учат: „Поиграй си малко с копчетата за яркостта, контраста и цветовете, миличък. Всичко ще се оправи“. Разбира се, ако дистанционното не е настроено както трябва, можем да си играем с копчетата часове наред, дори цели животи, без да постигнем осезаемо подобрене. Въпреки това, ИПМ притежава фалшиви прелести, с които държи зрителите си в пълно удовлетворение от това безумие.

Просветлената личност знае, че материалният живот – бил той суров или рафиниран, синтетичен или органичен – е равностоеен на доволството, изпитвано от телевизионния „сняг“. Обществото ни учи на сложното знание как да нагласяме тези „призрачни изображения“. Този непрестанен опит за обновяване и преобразяване се нарича „прогрес“. Ала къде е институцията или университетската катедра, която учи на простото изкуство да се превключи на по-ясен канал? Защо не се настроим направо към Реалността – истинското предаване, предназначено за душевно здрави хора?

Още веднъж – ние създаваме собствената си съдба. Можем да избираме как да настроим дистанционното на телевизора; изборът на програмите е в наши ръце. Опитайте само да настроите превключвателя за програмите с погрешни цифри и вижте дали се разбира какво се вижда и чува. В нашия живот можем действително да направим такъв опит по милостта на фалшивото его. Истинският собствен аз, процъфтяващият духовен член на всепривличащото Пълно Цяло, е, тъй да се каже, притиснат на земята от партньора на ума, фалшивото его. В резултат на това, изначалният аз, пренебрегнат, изпаднал в летаргия, трябва пасивно да седи по време на цялата престаряла каша, излъчвана върху екрана на ума. Междувременно фалшивото его бясно се отъждествява с безсмислиците и изкривяванията, представяни в образите на ума. „А, да! – възкликва обърканото живо същество. –

Ясно разбирам, че съм това тяло и ум и че щастието и нещастieto ми принадлежат. Направо страхотно!”

• • •

Мислещият човек може да се почувства достатъчно мотивиран да разсъждава по следния начин: „Когато гледам телевизия вкъщи, знам кой е източникът на всички предавания. В сградата, където се помещава телевизионната мрежа и корпоративната централа, група изпълнителни директори, продуценти и сценаристи определят цялото съдържание. Не разбирам защо дават толкова много насилие и секс, но поне знам кой е отговорен. В случая със собствения ми ум обаче, кой е изначалният източник на постоянния поток, който наричам действителност?” Припомнете си, че сами избираме канала – или този на материалната енергия, „снега”, или този на духовната енергия, яснотата. Но кой ни дава да избираме?

По-нататък Джада Бхарата ни дарява с мимолетен поглед към невъобразимото великолепие на Кришна, източникът на окончателната и илюзорната реалност. Мъдрецът обяснява, че Върховният Безкраен, Пълното Цяло, несъмнено съществува за Себе Си и чрез Себе Си. Кришна, всепроникващият източник на всички енергии, духовни и материални, действително е напълно независим и самостоен. И все пак Кришна, всепривличащият, Пълното Цяло, обитава и крайното.

С други думи, всяка една, най-миниатюрна частица от космическото проявление съдържа Пълното Цяло, Върховния Бог. Ако Кришна, Безграничният, е неспособен да присъства в най-мъничката крайна частица, то тогава във Върховния би имало недостатъчност. Това е напълно невъзможно. Изборът и възможностите на Кришна се разширяват непрестанно, вечно, без никакви ограниче-

ния. В *Бхагавад-гита* Кришна заявява, че Той се намира в сърцето на всяко живо същество като главен програма-тор и контролиращ. От Него идват всички програми – знание, памет или забрава.

Джада Бхарата ни осведомява, че в тялото съществуват двама знаеци: душата и Свръхдушата. В неговите слова отеква знанието от 13-та глава на *Бхагавад-гита* (13.28): „Този, който вижда Свръхдушата като придружител на индивидуалната душа във всички тела и разбира, че душата и Свръхдушата, които се намират вътре в разрушимото тяло, не могат никога да бъдат унищожени, наистина вижда“. Едното същество е индивидуалната душа, другото е Върховният Бог, Кришна. Едното е локализирано, другото е всепроникващо. Вселенската Душа, Кришна, е дух, индивидуалната душа също е дух – в този смисъл двете са едно. Мнозина западни учени и дори индийски йоги изпитват затруднение с това единство между душата и Свръхдушата. Понякога недостатъчно вещи тълкуватели на ведическите текстове спекулират, че ведическите описания на душата и Свръхдушата просто дават двата аспекта на живото същество. По общо мнение душата се отнася до низшия аз, а Свръхдушата – до висшия аз. Двете погрешно се възприемат като една и съща личност. Крайно печално е, че тези съчинения са се разпространили из целия свят.

Трябва да наблегнем на качественото единство на двамата знаеци, както и на количествената разлика между тях. Това еднакво наблягане на единството и различието е авторитетният метод на Упанишадите и *Бхагавад-гита*. Ако аз притежавам златен пръстен, а вие – златна мина, със сигурност ще е вярно да се каже, че и двамата притежаваме злато. И все пак съществува една изключителна разлика в количествено отношение – разлика, чието пренебрегване би причинило огромно недоразумение.

Кришна е установен в сърцето на всяко живо същество. Няма друга, различна Свръхдуша, която да съществува във всяко същество. За пример си представете слънцето. Слънце е поставено неизменно на своето място. И все пак, където и да отидете на земята, всяко дете ще ви каже, че слънцето свети точно над него. Както слънцето се появява точно над безброй много хора на всеки континент, така и Свръхдушата е вездесъща – неразделена, макар да изглежда разделена.

Освен вездесъщност, Свръхдушата притежава и всезнание. Ние, ограничените същества, с мъка придобиваме знание за най-рутинните процеси в тялото ни. Как бихме могли изобщо да претендираме, че сме всезнаещи? Като Вселенската Душа, присъстваща във всяко сърце, Кришна знае и най-сложните подробности за всяко едно тяло. Как пристрастените към монизма си представят, че индивидуалният знаещ в тялото и всепроникващият, вездесъщ Знаещ са едно? Понякога така наречените духовни учители казват: „Когато се събудите от подобното си на сън съществуване, ще осъзнаете, че вие сте всичко и всичко е вие. Извън вас няма нищо и никога няма да има. Вие движите слънцето, вие движите луната“.

Както споменахме по-горе, в изначалната си слава индивидуалната душа е равностойна по качество на Кришна, Върховната душа. Но кой нормален човек може да каже, че е всепроникващ и всезнаещ? Разбира се, стандартният, глупав отговор е, че само заради илюзията временно сме изгубили следите на нашата вездесъщност и всезнание. Предполага се, че като следваме мистичното учение на еди кой си, всички ще достигнем до „изначалната си безкрайност“. Вие сте Единността.

Глупаво, нали? Как така „вездесъщият и всезнаещ вие“ пропадате надолу сред редиците на ограничените? Преди сте бил самата Безкрайност – Единият. Какъв ще бъде резултатът, ако в един горещ летен ден кажете на

слънцето да престане да ви тормози? Все пак нали искате да купим вашата книга, където пише, че в действителност ние сме Върховният, а пък сме станали невърховни. Извинете, но Върховната Душа, Кришна, никога не става жертва на Своята илюзорна енергия, точно както и слънцето никога не отстъпва пред сенките – макар собствената му светлина да ги създава. Но, подобно на слънчев лъч или фотон, ограничената душа може да бъде завладяна от мрака, понеже е много мъничка.

Тъй като природата на индивидуалната душа е ограничена, може да попадне под влиянието на илюзията, макар да е духовна. Когато гледате огъня, виждате, че докато искрите остават вътре, запазват единството си с него. Но щом една искра изхвъркне извън пламъците и падне на земята, огнените ѝ качества се унищожават. Докато танцува в пламъците, изначалното единство на искрата с огъня е очевидно. Качествено двете са еднакви. Но склонността на искрата да изскочи навън от огъня и да изгуби топлината си разкрива разликата: огънят и искрата не са равни в количествено отношение. Докато живото същество хармонично обитава всепривличащото Пълно Цяло, участва в потока на чиста взаимност, безусловна любов, без никакви препятствия. Но щом използва неправилно своята независимост и се опита да съществува отделно от Кришна, Върховната Божествена Личност, то „се понася с потока“ на невежество и временност и започва да страда в измеренията на материята.

Можем да използваме метафората с огъня и другояче. От огъня излизат не само пламъци, но и дим. Макар и двете енергии да идват от огъня, едната е продуктивна за целите ни, а другата е неприятна. Самият огън обаче си остава незасегнат. Огънят си е у дома, така да се каже, и с пламъците, и с дима.

Ведическите текстове обясняват, че Кришна е източникът както на духовната енергия на просветлението и

божествената любов, така и на материалната енергия на невежеството и илюзията. Живото същество всъщност е идентично с духовната енергия, но поради мъничкото си количество, то има склонността да попада в заблуда. Кришна обаче никога не бива притиснат от Своята материална енергия. Всъщност за Него тя е духовна. Само обърканите същества я възприемат и преживяват като материална. За тях илюзията е факт, точно както за жадния миражът в пустинята е реален.

Джада Бхарата учи цар Рахугана, че умът ни неизбежно живее под едно или друго влияние. Все към нещо трябва да се настрои. Затова човешката форма на живот е уникална – защото можем да избираме енергията, с която да общуваме. Можем да избираме между материалното и духовното – пламъците или дима на Върховния огън. До толкова наистина притежаваме независимост и творчество.

Сега Джада Бхарата иска царят да си припомни, че обусловеното същество се е отдало на насладите от материалното замърсяване. Умът е средството, чрез което се допуска тази грешка. Фалшивото щастие и нещастие възникват от контакта на ума и неговите инструменти с предметите, създавани от материалната природа. Докато не използваме ума си и неговите инструменти, за да премахнем покривалото от огъня на духовното осъзнаване, ще живеем сред дима на невежеството – едно твърде ненормално съществуване. И въпреки това, материалистичното общество изглежда съвсем не се безпокои, че живее сред дим.

Джада Бхарата посочва и друга черта на ума: той създава фалшиво усещане за близост в този обгърнат от дим свят. Умът си казва: „О, колко естествено се чувствам. Материалното царство е моят дом, а цялостният материален опит съставлява най-нормалното нещо. Нека си остане все така“. Замърсеният ум поражда това

фалшиво усещане за близост и съвместимост с материалното съществуване. Тогава идва диктатът на фалшивото его, а обърканата личност отвръща: „Сред всичкия този дим и замърсяване все пак има неща, които си струват усилията. Избрал съм си определени обекти и процеси, които усещам естествено сродни. Те са в мен и аз съм в тях“. Така замърсеният аз бута ли, бута колелото на повтарящи се раждане и смърт, а живото същество се скита из вселената в различни тела и различни нива на живот.

Винаги ще има хора, според които знанието, предадено от Джада Бхарата е твърде негативно. „Нещата не би трябвало да стоят чак така“ – възкликват те. Правилно. Нещата не би трябвало да стоят така. Колкото и да е тъжно обаче, почти всички ние ще изберем отрицателния път, пътя на невежеството, който ни създава илюзията за блаженство. Този път на невежеството включва и материалния позитивизъм, който глупаците мислят за висша осъзнатост.

Не бива да виним трансценденталисти като Джада Бхарата за това, че ни посочват опасностите, които почти всички прегръщаме с готовност. Още от детството ни учат да се оглеждаме и в двете посоки преди да пресечем улицата. Това негативно ли е? Преди излитането на самолета стюардесата дава инструкции за безопасност „в случай на катастрофа“, колкото и малко вероятна да е тя. Пътниците може и да не обръщат внимание, но никой не критикува и не се оплаква. Те знаят, че тези инструкции се дават за собственото им добро. Помислете само: катастрофите, които описва Джада Бхарата са повече от вероятни. Всъщност те се случват непрекъснато на повечето хора по света. Значи трябва да бъдем още по-внимателни и да ценим съветите.

В заключение на тази глава Джада Бхарата отправя към Рахугана сериозно предупреждение:

— Овладей или ще бъдеш завладян! Ако пренебрегваш ума, той ще те победи. Макар да не е действителен и да няма нищо общо с истинския аз, той е извънредно могъщ. Фалшивият ум покрива изначалната духовна природа на живото същество. Ето защо, о, царю, впрегни докрай оръжията на преданото служене. Под ръководството на онези, които не са в заблуда – Кришна и Неговите представители – научи се да служиш на онези, които не са в заблуда. Поеми по този път в живота с най-голямо внимание.

Може да ни е чудно какво да правим, ако не се предадем на заблудите на ума. Да се свием в някой скит и да водим безплоден живот в крайна потиснатост? Този безпочвен страх идва от стереотипите за отдадения на духовното човек, налагани от медиите. Подобни глупави представи нямат нищо общо с бхакти йога, Кришна-съзнание. Ето защо според последните слова на мъдреца в тази глава ние трябва да овладеем ума, като го ангажираме с трансцендентално любовно служене на Кришна.

Позволените от авторитетите дейности на предано служене включват да се използва ума и неговите инструменти за удоволствие на Върховния. Истинският духовен живот е активен и динамичен, а не вкаменен и инертен. За да подчертае този момент, Кришна изрича *Бхагавад-гита* на бойно поле, в действителна, активна, динамична ситуация. За да се помогне на живите същества да възстановят своята изначална същност да доставят удоволствие на Кришна, всепривличащият източник на блаженство, съществуват трансцендентални начини да се работи заедно.

Не всичко, което тълкувате като цялостно и добро, представлява трансцендентално служене на Кришна. Истинската любов означава да питате любимия какво

ще му достави най-голямо удоволствие. Това важи както за временните, призрачни романтични връзки в сферата на преходното, така и в пълната отдаденост и любовта във вечните, безгранични духовни сфери. Всяко най-обикновено, мъничко живо същество се чувства достатъчно наясно и може да обясни какво го удовлетворява. Безспорно Безкрайното Цяло – Кришна, източникът на всички живи същества – ще е способен на това в пълно съвършенство.

Чрез най-изчерпателните духовни текстове „*Бхагавад-гита*“ и *Шримад Бхагаватам* и последователността от духовни учители, които с личния си пример ги илюстрират, Кришна ни учи как да доставяме истинско удоволствие на Него, източника на всичко.

Когато заблудените души избера да се издигнат над невежеството и отново да използват сетивата си, за да служат пряко на Кришна – източника на всички сетива, – Кришна като Сврѣхдушата, владетелят, който контролира всички програми, изключва предаванията на илюзията и включва предаванията на Реалността. Както казва самият Той в *Бхагавад-гита* (10.11): „За да проявя особената Си милост, Аз, който обитавам в сърцата им, унищожавам мрака, породен от невежеството, със сияйния факел на знанието“. Няма по-добър начин да бъде привлечена тази особена милост от това да се доставя удоволствие на онези издигнати души, които най-добре знаят как да удовлетворят Кришна. Това е ясният път на Ведите, съществуващ за онези, които искат да постигнат съвършенство.

Истинският духовен наставник учи искрените ученици как да развият чувствителност по отношение желанията на Кришна към живото същество. Това ръководство е от първостепенно значение. Иначе новите ученици ще заблуждават себе си и другите, обѣрквайки вълните на собствения си ум с подбуди, идващи от Сврѣхдушата.

Или пък учениците, непостижали зрелост, биха определяли всяко свое действие като „удовлетворяващо Кришна“. Такава двойственост, предрешена като духовност, разкрива, че човек продължава да бъде под контрола на необуздания ум. Шрила Прабхупада завършва коментара си върху тази глава от *Шримад Бхагаватам*, като ни наставлява: „Когато човек получи семенцето на преданото служене по милостта на гуру и Кришна, Върховната Божествена Личност, тогава започва истинският му живот. Ако човек живее според предписанията на духовния учител, по милостта на Кришна той бива освободен от робството на ума“.

Търсене на истината

При срещата си Джада Бхарата и цар Рахугана творят истинска история, при все че това далеч не е историята, на която ни учи образователната система. Общо взето, винаги щом си помислим за история, веднага си представяме възникване на нации, издигане на лидери и всички крайтъгълни камъни по пътя към неизбежния им упадък. В годините на училищно обучение учители и учебници най-тържествено ни предупреждават, че онези, които не изучават миналото, са осъдени да го повтарят. В тихите мигове на размишление обаче осъзнаваме, че наистина всички изучават историята, но и всички повтарят нейните грешки. В основата си човешката природа не се променя, въпреки хилядолетния опит. Вечно се повтарят едни и същи модели.

От незапомнени времена човешките същества събират храна, строят жилища, раждат деца и се пазят от опасности. Начините може да варират в различните страни и култури, но навсякъде присъстват едни и същи основни мотиви. Независимо от външната украса на изящните изкуства, материалистичната цивилизация се води от едни и същи стремежи. И понеже под слънцето

наистина няма нищо ново, защо да си пълним умовете с хрониките на светския живот?

Нека погледнем извън светските си възприятия. Ако искаме, можем да изучаваме истории, случващи се отвъд повтарящите се процеси на материалната вселена. Трябва само да се обърнем към съответния източник.

Като постоянно пропиваме умовете си с миналите и настоящите занимания на цикъла на раждане и смърт, ние разрушаваме възможностите си за истински напредък. Умовете ни са пристрастени към текущите събития и исторически изследвания и така се притъпява и приспива духовния ни потенциал и чувствителност. Естественият ни духовен копнеж е да се освободим от ограниченията на материята и невъзпрепятствани да си яем от радост в изначалното си духовно състояние. Това е действителната цел на човешкия живот и цивилизация. *Шримад Бхагаватам* е същинска духовна литература, способстваща за постигане на целите в този напредък.

Ще открием, че *Шримад Бхагаватам* е и история, но с коренно различна насоченост. Там са представени разкази за просветление: търсене и постигане на духовно съвършенство. Интелигентният читател естествено ще се развълнува, четейки за истински победи на истински герои. Всеки опит да се възстанови връзката с Кришна, всепривличащата Пълна Цялост, заслужава да се отбележи, но този, който неподправено, чисто обикне Кришна, отдава паметно служене и на обществото. Животът на такъв човек заслужава да влезе в заглавията.

Шримад Бхагаватам се съсредоточава върху словата, характерите и действията на най-забележителните личности, украсявали някога тази и други планети. Най-поверителните томове от това енциклопедично произведение предлагат на непредубедения читател обиколки из сфери далеч отвъд тази вселена на материя и материални промени. Незасегнати от време и пространство,

в сферите на чисто съзнание, имената, формите, качества и забавленията на Кришна се разгръщат в своята вечна игра.

Преди да можем правилно да оценим висшето поверително знание, представено в *Шримад Бхагаватам*, трябва да получим цялостно обучение в основните духовни принципи. В противен случай ще объркаме чисто духовните с обичайни, материални явления. Тази грешка се среща доста често, когато хората чуят за Кришна от университетски професори и духовни учители-имперсоналисти. Епизодът с Джада Бхарата и цар Рахугана е много ценен, защото дава устойчиво обучение по отношение на основни духовни принципи. Трябва най-напред да разпознаем какво не е Върховна Истина. Тогава можем да продължим нататък към разбирането за това какво Тя е, без да възприемаме Трансцендентността с нашите материалистични понятия и опит.

Следващият откъс от срещата между мъдреца и монарха започва с възхвалата на цар Рахугана към Джада Бхарата:

— О, най-величествена личност, яснотата на твоя личен пример дава решение на всички привидни противоречия във ведическите текстове. Ти несъмнено обитаваш чистата трансцендентална сфера, макар външно да си замаскиран. Най-смирено се прекланям пред теб.

Преди царят се държа твърде оскърбително към мъдреца, но сега полага всички усилия, за да поправи грешката си. Рахугана е пълно олицетворение на платоновия идеал за цар-философ. Разбира се, особено в нашия век ни учат да се прекланяме пред демократичната форма на управление като най-ценното постижение на човешкото съществуване. За съжаление изглежда нито електоратът, нито неговите избраници имат някаква представа накъ-

де да се върви и какво да се прави, освен да се надяват на повече пари в джобовете.

Докато модерните лидери не развият познание за истинската идентичност на своите граждани, има много малка вероятност безпорядъкът в обществото някога да се преодолее. Както посочва Карл Густав Юнг, не можем да говорим за обществото, сякаш то има собствен живот. Обществото е просто общ сбор от отделни индивиди, нуждаещи се от пречистване. Ако гражданите не знаят какво представляват, а и лидерите нямат представа, как е възможно да се постигне истинско благоденствие и мир? Група индивиди, които не притежават истинско знание, никога не могат да разберат какви са качества на истинския лидер и добро управление. Обърканите граждани избират също толкова объркани лидери. Така при демокрацията самият народ носи повечето вина за собственото си тежко положение. До голяма степен народът сърба попарата, която сам си е надробил.

Рахугана признава своята липса на духовна пронизателност и насърчава мъдреца да продължи с терапията:

— Умът ми е окован в материални представи и понятия, аз съм болен. Тялото ми, изградено от материя, е изпълнено с нечистотии, а зрението ми – замърсено от гордост. Словата ти са нектарът, лекарството, което ще ме излекува, като противоотровата за ухапвания от змия. Наставленията ти ме облекчават от изгарящата треска на материалната привързаност като прохладна вода.

■ ■ ■

Познавате ли човек, заболял от смъртоносна болест като рака? Разбира се, в известен смисъл всички сме болни от смъртоносна болест, защото смъртта на тялото е неми-

нуема. И въпреки това, всички искаме да изживеем пълен живот. Дълголетието е привилегия, която жителите на развитите страни очакват като нещо най-естествено. Само си помислете какво се случва, когато един образован човек с достатъчни финансови средства научи диагнозата, според която краят му приближава. Щом се поразее първоначалният потрес, човекът веднага започва отчаяно да търси блестящ лекар. Всички сме научени да вярваме, че границите на науката непрестанно ще предлагат нови перспективи за чудотворно изцеление.

Заможният пациент трескаво търси дори из най-далечни страни. Спомнете си например американския баскетболист Маджик Джонсън. Когато научи, че е HIV-позитивен, той незабавно потърси първокласни специалисти по СПИН, заплащайки милиони. Проучи абсолютно всички възможности.

Представете си, че имате рак на костите. За късмет, ваши приятели, запознати с алтернативната медицина, ви казват, че един лекар е постигнал удивителни успехи и спира напредването на процеса у пациенти, които възприемат неговите радикални предписания. Просто си представете как бихте се чувствали, пристигайки в неговия кабинет с думите: „Докторе, научих за вашата специална терапия и изключителните ѝ възможности. Обикновените лекари не ми дават никакъв шанс за живот, но аз съм готов на всичко, което кажете, за да спасите живота ми. Вие сте с блестяща репутация, известен във всички списания по алтернативна медицина. Моля ви, излекувайте ме. Или поне ме включете в списъка на чакщите. Обещавам, че ще следвам всички ваши предписания най-стриктно – независимо доколко ще трябва да променя начина си на живот и навиците си“.

Алтернативният лекар и автор Бърни С. Сийгал продава милиони книги, препоръчващи лечение чрез промяна на психическата нагласа. „Надеждата има тера-

певтичен ефект” – казва той. Макар статистиката да сочи, че даден човек с X броя симптоми на нелечимо заболяване ще почине след X месеца, Сийгал твърди, че съществуват специални възможности. Въможно е да се окажете сред изключителните случаи – ако промените начина си на мислене. Авторът пропагандира любовта и смеха и заниманието с любимите неща. И най-вече „трябва да живеете живота си на макс”. Тогава може би ще се класирате за пълна ремисия или поне частично облекчение. В неговите книги се разказват удивителни истории за излекувани болни, които традиционните медицински методи опровергават. Преданите последователи на Сийгал настояват в операционната зала да се слушат специални записи с медитативни сеанси. Естествено, безброй хора се надпреварват да се домогнат до неговите грижи.

Сийгал заявява, че не би описал себе си като завършен оптимист. Той разказва как в началото на лекарската си практика е трябвало да се изправи пред факта, че макар да е обучен да помага на хората да живеят, всъщност всички умират. И така усетил, че успее ли да поразсее мъките на живота с малко щастие, значи приносят му ще бъде съществен. „Аз съм реалист, – казва той в интервю по радиото. – Знам, че ни очакват болка и неприятности, но избирам радостта. Както казва Джоузеф Камбъл, тук съм с радост да участвам в скърбите на света. Животът е тежък, но понеже времето ми тук е ограничено, избирам радостта. Това е изборът, който всички трябва да направим; в противен случай ще останем неблагодарни на живота и няма да сме щастливи.”

Като съдим по продажбите на книгите от Бърни С. Сийгал и славата му, обществото изглежда с готовност дава висока оценка на неговите усилия да промени психическата нагласа към живота, здравето и изцелението. Подобно на други престижни автори в сферата на алтернативната медицина като Дийпак Чопра, Лари Доси и

Андрю Вейл, Сийгал твърдо настоява, че между лекаря и пациента трябва да има взаимовръзка на любов и доверие. Лекарят трябва да откликва на вътрешната природа на пациента, така че пациентът да събуди спящите си вътрешни сили, които са от решаващо значение за процеса на излекуване.

Очевидно, западният свят лесно ще приеме горещата преданост към Сийгъл и неговия метод. В края на краищата, всеки цени високо благия лекар, който има репутацията, че е способен да отложи болестите и смъртта. В случая с трансценденталист като Шрила Прабхупада обаче отношението на обществото ще бъде подчертано различно. Обществото няма представа как да насърчава истинския духовен учител. Обективният наблюдател ще открие, че хората нямат реалистично разбиране за динамиката на връзката между истинския духовен учител и неговия ученик.

Да вземем за пример прочутия популяризатор на митологията, Джоузеф Камбъл. Коментирайки хората от Западния свят, които търсят духовни наставници, покойният учен е казал: „Мисля, че това е лоша новина. Наистина мисля, че можете да получите насоки от духовни учители, знам, че е възможно. Но, нали разбирате, традиционната източна идея е, че ученикът трябва изцяло и абсолютно да се отдаде на учителя. Гуру всъщност поема отговорност за нравствения живот на ученика и това е пълно отдаване. Не мисля, че това е съвсем подходящо за човек от Западния свят. Една от големите истини на Запада е, че всеки един от нас е уникално същество и в следствие на това има свой уникален път“.

Да, всеки един от нас е отделен индивид. В *Бхагавад-гита* Кришна потвърждава вечната индивидуалност и на най-мъничкото живо същество, и Своята, тази на Пълното Цяло: „Никога не е имало време, когато Аз не съм съществувал, нито ти, нито тези царе; нито в бъдеще

някой от нас ще престане да съществува.” (2.12). И все пак, когато живите същества забравят връзката си с Върховния Източник, всички страдат от едно и също заболяване. Затова наистина няма нищо ново под слънцето. Навсякъде ще откриете една и съща напасть: погрешно отъждествяване с тялото и ума, съпроводено с напрегната борба да се води илюзорен живот отделно от Кришна, всепривличащото Пълно Цяло.

Шримад Бхагаватам (5.5.18) предупреждава, че никой не бива да става духовен учител, ако не може да спаси ученика си от цикъла на повтарящи се раждане, болести, старост и смърт. Всъщност, текстът предупреждава още, че човек не би трябвало да става и родител, съпруг или съпруга, ако не може да изпълни най-важната задача. Ето защо цялата литература за Кришна съзнание съветва, че човек не бива да приема настойничеството на духовен учител, без да проучи дали бъдещият учител наистина е способен да задоволи всички духовни нужди. Но защо, щом намерим лекар, който наистина може да ни излекува от тумора на материалното съществуване, не се смиряваме с любов и доверие?

Лекари като Бърни С. Сийгал се стремят само към облекчаване на болката в един, по всеобщо признание, труден свят, изпълнен с неприятности. Разбира се, ние се нуждаем от грижи за тялото, така че да го поддържаме във възможно най-добро здраве и съответно трябва да сме благодарни на талантливите медици, които ни помагат. Не бива да забравяме обаче, че дори най-възторжено акламираните лекари не могат да предложат нещо повече от временни мерки в едно временно, изпълнено с опасности съществуване. В замяна на решаващата им помощ в преследване на невежеството, което взимаме за блаженство, обществото като цяло ги обожава. Неизлечимо болните пациенти отчаяно се стремят към техните наставления като давещи се, които се мъчат да поемат

глътка въздух. Никакви противоречия, само: „Докторе, знам, че можеш да ми помонеш там, където всички други се провалиха. Каквото и да ме посъветваш, ще те послушам безотказно“. Всъщност, всеки един човек е нелечимо болен – смъртността е 100%. И въпреки това, обществото, подхранвано от научни и популярни недоразумения, не успява да оцени истинската терапия, истинската медицина. В следствие на което не се възползва от Кришна съзнание.

„Лекарю, излекувай себе си.“* Защо просто да участвате с така наречената радост в скърбите на света? Защо не се научим как да се издигнем над илюзията, защо не научим и другите на това? В стих 5.5.4 от „Шримад Бхагаватам“ се казва: „Когато човек гледа на сетивното удоволствие като на основна житейска цел, несъмнено се побърква по материалистичния живот и се занимава с всякакви греховни дейности. Той не знае, че поради миналите си простъпки вече е получил тяло, което, макар и временно, е причината за неговото нещастие. Всъщност живото същество не е трябвало да получи материално тяло, но то му се дава за сетивно наслаждение, като награда. Затова мисля, че на интелигентната личност не ѝ подобава да се въвлича повторно в дейности с цел сетивно наслаждение, чрез които продължава да получава материални тела едно след друго“.

Тук откриваме недвусмислен призив за истинска благотворителност: да учим другите да избегнат изцяло материалното съществуване. Това е най-великият дар. Вместо да предлагаме само временна помощ, защо не стигнем до корена на целия проблем? Да излекуваме телесната представа за живота и отчуждението от всепривличащия източник на удоволствие.

Цар Рахугана казва следното на Джада Бхарата:

* Get it While You Can – известна песен на Джанис Джоуплин – бел. прев.

— Каквито и съмнения да имам по отношение на духовния живот, ще те питам. Макар да си ми предал мистично знание за моето просветление, смисълът на словата ти ми изглежда трудно постижим за мен. Моля те, повтори наставленията си по-простичко, за да мога да ги проумея. Изпълнен съм с любознателност и силно желая ясно да разбера.

Мъдрецът дава подходящо обяснение за духовното знание на монарха. Обаче искреният ученик има право смирено да помоли духовния учител да му разясни. Кришна съзнание е най-задълбоченото изкуство и наука и в този смисъл изисква продължително ръководство чрез сърдечна, интимна взаимовръзка между учител и ученик. Обратно на глупавите стракове, тази взаимовръзка съвсем не напомня диктатура. Например Кришна е Пълното Цяло и изначалният гуру. И все пак, след като изрича пред Арджуна най-прекрасното знание в осемнадесет глави, Той ясно посочва, че Арджуна има избор: „И така, аз ти предадох още по-поверително знание. Добре обмисли всичко и направи, каквото пожелаеш.“ (*Бхагавад-гита* 18.63).

Макар Кришна пределно ясно да очертава последствията от всички възможни избори, все пак дори и Върховният Безкраен, изначалният учител не се намесва в миниатюрната независимост на мъничкото, ограничено живо същество. Онези от нас, които дават знание и насоки от името на Кришна, също не измъкват подчинение и съгласие от потенциалните ученици. Кришна съзнание е нещо, в което човек се включва доброволно с преданост, любов и служене. Най-добрият подход за новоприсъединилия се е чрез внимателно обмисляне.

■ ■ ■

Сигурно сте чували следната идея: „Доверявай се на чувствата си повече, отколкото на интелекта, защото интелигентността на природата действа чрез тялото ти, а твоите чувства представляват мисли, свързани с него: „Дали това е правилният избор?“ Ако изборът е правилен, тялото ти ще изпрати послание за спокойствие; ако изборът е погрешен, посланието ще бъде тревожност“.

Дори образованите приемат тази заблуда, красноречиво изразена отново от Дийпак Чопра. Явно Рахугана не е толкова объркан. И все пак той все още не е съвсем наясно относно реалността на телесните усещания. Той отново моли Джада Бхарата за разяснение. Спомнете си, нали, как в първа глава Рахугана споменава колко му е трудно да приеме, че между истинския аз и физически явления като умората не съществува действителна връзка. За разлика от повечето хора в днешно време, царят безспорно приема съществуването на душата – нематериалния аз – но е объркан относно истинската връзка между душата и тялото. Рахугана дава пример с гърне с мляко и ориз – като се сложи на огъня, те последователно ще се нагреят. Сетне той разсъждава, че същата логика би трябвало да се приложи и към духовния аз и физическите усещания. По същия начин според него, материалните страдания и удоволствия би трябвало да въздействат на сетивата, на ума и накрая на душата.

Очевидно Рахугана е истински затруднен по този въпрос. Недоволен, че не успява напълно да проумее дадените от Джада Бхарата обяснения, той отново излага съмненията си:

— О, учителю по йога, най-напред каза, че със сетивата си ние пряко усещаме, че сме уморени, след като сме работили усилено. После заяви, че умората всъщност

не съществува, че всяко споменаване на умора е просто материална условност. Но, моля те, добри ми господарю, това обяснение ме обърква. Като излагаш наставленията си по този начин, бих си помислил, че никоой никога не може да постигне окончателната истина.

Когато обсъждаме реалността на нашето съществуване, трябва да разграничаваме външните, преходни занимания от вътрешната ни същност или природа. Както бе описано в предишната глава, мостът между двете е един мираж – фалшивото его. Няма съмнение, че е трудно да се схване този момент. Но за човек, приел подслон в Харе Кришна мантра, особено под ръководството на авторитетен, Кришна-осъзнат водач, всички фокуси на магьосника – като фалшивото его, например – се разкриват.

Халюцинационната разделяща повърхнина, известна като фалшиво его, дава възможност на духовната душа да си представя, че материалните условия ѝ оказват въздействие. В действителност обаче изначалният, истински аз остава винаги незасегнат от материята. Фалшивото его е съставено от материалната енергия и е под нейното влияние. Затова е толкова трудно да се улови. Следователно, онези, които субективно са погълнати от илюзорния флирт с материята – груба или фина, – никога няма да успеят да анализират обективно своето положение. Никога няма да уловят мая в действие.

Както казва Кришна: „Духовната душа, объркана от влиянието на лъжливото его, се мисли за извършителя на дейностите, които всъщност се изпълняват от трите проявления на материалната природа.“ (*Бхагавад-гита* 3.27).

На друго място в *Шримад Бхагаватам* откриваме: „Под въздействието на тази външна енергия живото същество, което е трансцендентно спрямо трите проявления на ма-

териалната природа, мисли за себе си, че е създадено от материята. Затова то изпитва материални страдания.” (Шримад Бхагаватам 1.7.5).

Сигурно ще изохкаме: „О, тази тема страхотно ми на-товарва мозъка. Искам просто по свой си начин да се забавлявам, без да причинявам болка на никого. Не искам да ми се разваля удоволствието. Какво лошо има да вкувам и да се наслаждавам на нещата в света?” И въпреки това, ако щете вярвайте, отговорите на Джада Бхарата ще проправят път към хубавите времена. Същност, удоволствието в Кришна-съзнание, към което ще ни отведе той, е отвъд влиянието на време и пространство. Това означава, че не материални фактори пораждат удоволствието, въздействат му или го разрушават. Но най-напред той трябва да разчисти паяжините в обусловените ни умове.

Трява да сме достатъчно проникателни, за да видим, че загрижеността на Рахугана за физиологията го отвежда встрани от пътя. Учените може да осъждат с най-голяма сериозност и красноречие темите, свързани с телесните или умствени страдания и удоволствия, но истинското знание е нещо съвсем различно. И въпреки това Джада Бхарата е толкова ловък учен по Кришна-съзнание, че пряко използва загрижеността на Рахугана:

— Скъпи мой царю, загрижен си за въздействията на материята. Много добре, нека внимателно поговорим за материята и видим докъде ще стигнем. Земното съществуване е изпълнено с материални съчетания и форми. Някои земни формации са неподвижни. Тези предмети можем да наречем камъни. Съществуват и други видоизменени форми на земята обаче, които по някаква причина пътуват насам-натам по повърхността ѝ. На тези подвижни късове земя е дадено названието „носачи на паланкин”.

Телата на тези носачи са направени от земя, а дървеният паланкин, вдигнат на раменете им, също е земна форма. Но по един или друг начин онова, което се вози на паланкина, е земна форма, която мисли себе си за нещо по-специално! Наистина това явление е твърде любопитно. Разбира се, че тялото на царя е дотолкова съчетание от земни елементи, колкото и тялото на носача и самия паланкин. Въпреки всичко, завладяно от фалшивото его, едно странно същество вътре в тялото на царя погрешно се идентифицира с господаря на царството.

Макар физическите, емоционалните и интелектуалните производни на материята да представляват теми за дискусии в светските кръгове, истински интелигентният човек ще търси по-надълбоко, за да открие духовната сила, която дава енергия на космическото проявление. Така наречените учени категорично отричат съществуването на вечната живителна сила и нейния вечен източник – съзнанието. Положението на царя обаче е още по-сложно. От една страна, той говори за душата, а от друга – спекулира, че материалните условия би трябвало да въздействат на душата. Подобно на мнозина в днешно време, макар формално да отдава почит пред метафизичната или религиозната вяра в душата, той не притежава практическо разбиране за разликата между духа и материята.

Материята влияе само на материята. Духовната енергия е изцяло различна категория – въпреки че и материята, и духът произхождат от един и същ източник. Рахугана настоява, че външните влияния действително въздействат на духовния аз, а несъзнателно отъждествява всичко съществуващо с материалната енергия, понеже материята въздейства само на материята. Истинският духовен учител знае, че чистото духовно същество винаги е отделено от грубите и фини трансформации на материалната енергия.

Мъдрецът продължава:

— С неотклонно постоянство размишляваш върху външните неща. Добре, нека наистина се заемем с тях. Ще разгледаме сферата на кармичната реалност. Бедните хорица, принудени да носят твоя паланкин, безспорно страдат. Ти си ги натоварил с тежък труд без заплащане. Значи, макар най-самонадеяно да се смяташ за закрилник на народа, истината е, че ти си безмилостен и жесток. Глупаво е да мислиш другояче. Никой съвет от мъдречи не би ценил владетел като теб.

Уверен, че едновременно ще смири и научи на нещо владетеля, Джада Бхарата извършил блестящ, хитър ход, проява на милосърдие. Рахугана непрекъснато настоявал Джада Бхарата да вземе много насериозно обикновеното, външно поле на физиологията и психологията. Той обаче достигнал истината за абсолютната реалност: че умствените и физическите явления нямат никакво влияние върху истинското съществуване – душата. И неочаквано променя насоката си с думите:

— Добре, щом настояваш. Нека дълбоко съзерцаваме сферата на относителното – макар вече да ти обясних неколкократно, че в крайна сметка тя няма думата. Ти причиняваш на другите голямо страдание. Толкова ли си невеж да не знаещ, че добре подготвеният владетел не използва гражданите, за да осъществява собствените си представи за щастие? Кажете как може твоето управление да се радва на каквото и да било одобрение сред учените?

Като използва роби да му носят паланкина, Рахугана прилича на модерните политици, които в името на служенето на народа всъщност го пренебрегват и экс-

плоатират. Дори тези лидери да не се възползват от гражданите в най-груб смисъл на думата, те все пак претендират, че се грижат за благото на хората, а всъщност пренебрегват истинските им нужди. Дори така наречените добронамерени лидери също са виновни за експлоатацията.

Със следващите си думи Джада Бхарата довежда темата за „*пръст си и в пръст ще се върнеш*“* до подходящия завършек:

— Какъв е източникът на всички най-разнообразни неща, които преживяваме в материалния свят? Ако кажеш, че източникът е пръст, или планетата Земя, или вселената, има проблем. Макар временно да ни се струват истина, те не притежават окончателна реалност. Навярно можеш да кажеш, че дори планините да се разпаднат, градовете да се срутят, планетата Земя да се раздробни, а вселената да колабира, ще останат субатомните частици.

Но Джада Бхарата посочва това, което би трябвало да е очевидно:

— О, царю, субатомните явления също са временни. Не можеш да твърдиш, че взаимодействията между тях са истинската причина за материалната природа и цялото ѝ разнообразие.

За съжаление повечето хора в наше време смятат, че не е важно космосът – материя и съзнание – да се проследи до неговия изначален източник. Дори образованите се държат детински и отказват да разсъждават ясно и до-

* „Пръст си и в пръст ще се върнеш“ – Старият завет, Битие, 3.19 – бел. прев.

край. Предполага се, че светът е навлязъл в Епохата на информацията, а виждаме как хората полагат всички усилия да избегнат ползата от истинска информация. Дори учените и образованите си губят времето да постигат лъжовно спокойствие и насърчават обществото към същото. Ужасяващата истина е, че съвременното образование ефективно изолира хората от въздействието на огромното им невежество. Иначе как би могло да се обясни лъжовното усещане за спокойствие, позволяващо на нашите лидери и съветници да смятат, че не е практично да се измъчват заради причината на всички причини? Всеобщата заблуда, която притъпява чувствителността на обществото, е, че „макро-въпросите ад инфинитум, до безкрайност“ нямат никакви практически последици в напрегнатата суетня на реалния свят. По този начин всички се гушим един в друг под топлото одеяло на онова, което може съвсем точно да се опише като масов транс по взаимно съгласие.

Мрежата на Кришна-съзнание представлява организиран в световен мащаб протест срещу тази лудост. Само глупакът би помислил, че това невежество по отношение на източника, на изначалната причина, няма последици в така нареченото ежедневие в света на резултатите. Основателят на Международното общество за Кришна съзнание, Негова Божествена Милост А. Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада, обикаля единадесет пъти земното кълбо в напреднала възраст само и само да предаде на човечеството авторитетно знание за Кришна, Върховната причина на всички причини.

В предговора към *Шримад Бхагаватам* Шрила Прабхупада ясно обяснява, че този многотомен труд е „трансцендентална наука, носеща не само познание за Изначалния източник на всичко, но и познание за връзката с Него и нашия дълг към усъвършенстването на човешкото общество въз основа на това съвършено знание“.

За миг Джада Бхарата оставя настрана загадката на произхода и първопричината и връща вниманието на Рахугана към самия космос:

– Не е ли очевидно, че в крайна сметка Вселената не притежава реално съществуване, че нейното проявление идва и си отива? Значи би трябвало също така да бъде очевидно, че цялото разнообразие във Вселената – малкото, голямото, дебелото, умората, силата, причината, следствието, признаците на живот и материалните съставки – също е преходно и, следователно, въображаемо. Всичко прилича на разнообразни глинени гърнета. Съдовете може да имат различни названия, но всички са направени от една и съща субстанция: земя. Обаче съдовете ще се разтрошат и земята ще изчезне. И така, след разпада на космоса и неговите механично създадени продукти, какво истински реално нещо ще остане?

„О, моля ви – ще настоява разстроеният ни ум. – Наистина ли трябва да приема сериозно всичко това?“ Но не забравяйте, че не друг, а самите ние изкуствено сме си направили живота толкова тежък и сложен. Понякога се изисква усърдно да полагаме усилия, за да разкрием тайната на създадения от самите нас заплетен лабиринт.

Наистина, подобно на дъждовната вода преди да падне на земята, чистият духовен живот е съвсем непокварен, прост и ясен: „Аз принадлежа на Кришна и Кришна ми принадлежи“. Частта и Цялото са във връзка на взаимност, основана на безусловно служене и любов. Името на Кришна, Неговите форми, качества и забавления нямат нищо общо с материалните заблуди или материята. Освобождаването от тялото и ума не е завършено, докато не възродим спящото си положително съществуване във вечна връзка с Кришна, всепривличащия източник на безкрайно удоволствие.

Помните ли разказите за живота в окупираните страни през Втората световна война? Когато германците нахлуват във Франция например някои френски граждани им сътрудничат. Дори днес, петдесет и повече години по-късно, темата за колаборационизма през войната е особено болезнена за Франция. Докато германският военен ботуш тъпче цялата нация, някои избират да се забавляват с врага, да се наслаждават на привилегиите и дори да служат като политически лакеи в едно псевдоуправление. Сигурно най-живият спомен са оставили жените, забавлявали германските офицери. Те ходели с тях на танци, веселели се и правели секс в замяна на възможността да се движат сред висшето общество на завоевателите. Веднага след като Съюзниците освобождават Франция, тълпата извежда тези жени на улиците и за подигравка им обръсва главите. Съдбата на политическите колаборатори, разбира се, е много по-тежка – тълпата скоро прави така, че повечето дори не стигат до съд.

Никой не харесва онези, които сътрудничат на врага по време на война. Чудим се как тези хора дръзват да си помислят дори, че може да се наслаждават. Омразният враг е опустошил страната им, унищожил е гражданските свободи и е изцедил всички ресурси. Всеки порядъчен гражданин никога не би им сътрудничил, освен в съвсем минимална степен, колкото да оцелее. Разбира се, похрабрите се присъединили към нелегалното движение или поне му съдействали. Представете си, че живеете в окупация. Как бихте могли да се наслаждавате на нормален живот във времена, когато цялата ви страна буквално е поробена? В идеалния случай всички ваши усилия и мисли биха били насочени към свободата. Искате да прекратите изкуственото състояние на чуждо потисничество. Само тогава ще можете да започнете да желаете нормален, живот.

А сега си помислете за цялостното ни положение в материалното съществуване. Независимо от семинарите на тема „безкрийният човешки потенциал“, посещава ни през уикенда, ние сме оковани. Не сме искали да се раждаме, да остаряваме, да се разболяваме и да умираме – това ни е наложено от природата. Следват и ограниченията, които собствените ни сетива ни налагат. Поетът Уилям Блейк пише: „Замъглените прозорци на душата в този живот / разкривяват небесата на вси страни / и карат те в лъжа да вярваш ти“.* И още по-точно казано в *Бхагавад-гита*: „Живите същества в този обусловен свят са Мои вечни, откъснати частици. Поради обусловения живот те водят много упорита борба с шестте сетива, едно от които е умът.“ (15.7).

По природа ние сме духовни жители на чистото духовно измерение, но изкуствените ни желания да се отделим са причината да се пръснем из цялата временна сфера на мъждукащо щастие и нещастие. Забравили духовната си самоличност, ние се мъчим да се наслаждаваме на материята, доколкото можем. Духовното просветление не е приоритет. „Кой има време или търпение?“ А имаме много време и търпение да се наслаждаваме на дейностите, които носят ефимерно удоволствие. Както се казва в известна реклама за спортни обувки: „Животът е кратък, играй здравата!“ Дали това не е колаборационизъм? Вместо безусловно да се посветим на освобождението, ние избираме да лудуваме с една чужда нам енергия: материята. „Греби с пълни шепи, докато можеш“** – все едно дали с отзивчивост

* Уилям Блейк (1757 – 1827) – английски поет-романтик и художник; стихът „This life's Dim Windows of the Soul/ Distorts the Heavens from Pole to Pole/ And leads you to Believe a Lie.“ е от поемата „Вечното евангелие“ (The Everlasting Gospel), написана около 1810 г. – бел. прев.

** Get it While You Can – известна песен на Джанис Джоплин – бел. прев.

или с настървение. Повечето от нас не желаят дори да забележат как природата ни потиска, да не говорим да направят нещо по въпроса. За малцината сърцати души, които се присъединяват към съпротивителното движение срещу илюзията, обичайното одобрение е твърде двусмислено, че и по-лошо: „Глупаво е да си мъдър, там где то невежеството е блаженство“.*

Наставленията на Джада Бхарата са безценни, способни да съживят личния ни стремеж към истинска свобода. Той изрича онова, което би трябвало да бъде очевидно: вселената е преходна и затова – илюзорна. Понеже царят бил силно привързан към ефимерното, външно измерение и с дълбоко вкоренена представа за себе си като за покровител на земята, Джада Бхарата милостиво избира тази плоскост на разговор с него: „Добре, щом си мислиш, че искаш да си „здраво стъпил на земята“, нека наистина обсъждаме земята“.

Общо взето, повечето хора обичат да размишляват върху съществуването по така наречения утилитарен, „земен“ начин. Но не желаят да размислят върху последиците от тази въображаема практичност. Трябва да отидем по-далеч, за да открием на какво наистина се крепи и коя е абсолютната основа на цялото битие. Естествено, след като отхвърля целия космос като нематериален, Джада Бхарата поставя големия въпрос: „Какво, тогава, е изначално истинско?“

В *Бхагавад-гита* Кришна казва: онези, които притежават истинско зрение за истината, са заключили, че несъществуващото е лишено от трайност, а вечното никога не се променя. Трансценденталистът гледа на материал-

* Томас Грей (1716–1771) – английски поет-сантименталист; стихът “Tis Folly to be Wise where Ignorance is Bliss” е от “Ода, написана при гледката на колежа Итън отдалеч” (Ode on a Distant Prospect of Eton College), написана през 1742 г. – бел. прев.

ната вселена, включително и всички нейни производни, като на облаците в небето, които се появяват за известно време сред ясното небе и после изчезват. Истинското небе е Брахман, дух, а космическото проявление е само малка частица от него.

Онези от нас, които са запознати с ведическите текстове, известни като Упанишади, ще разпознаят термина Брахман – вездесъщата, безличностна енергия на единството. Думата Брахман дори прониква в общоприетия интелектуален английски език и ако нямате късмет, ще трябва да си платите, за да чуete как някои изкусни учители от Индия или движението Нова епоха разиграват популярни представи от рода на „Всичко е едно; всичко е Брахман“.

Независимо от детинските приказки на модните изпълнители, ведическите текстове винаги са давали авторитетно, точно знание за взаимовръзката между материалната природа, Брахман и Кришна. В една частица от безкрайния Брахман се появява незначително облаче – материалният космос. След като се помотае малко, той изчезва, макар че неговата енергия със сигурност ще се прояви отново. С други думи, материалният космос е цикличен; той неизменно преминава през фази на създаване, поддържане и разпад.

Отвъд пределите на временното космическо проявление се простира безкрайната, неизменна, монистична енергия на Брахман. Тази всепроникваща, хомогенна, единна духовна енергия обаче не е изначалната енергия. Много често ще откриете, че дори най-искрените възторжени последователи на Брахман правят една и съща грешка: те го почитат като най-фундаменталното ниво на всичко съществуващо. Сиянието на тази хомогенност обаче не е последната дума в духовното знание и опит. Удивително е как ведическите текстове ни насърчават да стигнем и по-далеч. В *Бхагавад-гита* Кришна

казва: „Аз съм основата на безличността Брахман, който е безсмъртен, нетленен и вечен...” (14.27). Следователно, Кришна е известен като Парабрахман, Върховният Брахман.

Бхагавад-гита и *Шримад Бхагаватам* ви отвеждат през мъглата на абсолютното „всичко е едно” до Кришна, източника на чистото, духовно, пъстро разнообразие, вечно лишено от замърсяване. Владенията на Кришна са един абсолютно личностен свят на духовни имена, форми, качества и забавления. Този, който се докосне до това най-висше измерение, постига невъобразимия, всепривличащ извор на всичко – дори самото единство. В „Гита” Кришна заявява: „Аз съм източникът на всички духовни и материални светове. Всичко води началото си от Мен. Мъдрите, които съвършено знаят това, се заемат предано да Ми служат и Ме обожават с цялото си сърце.” (10.8).

„Всичко” означава всичко и всичко води началото си от Кришна. Затова *Бхагавад-гита* и задълбоченото изследване върху нея *Шримад Бхагаватам* не щадят усилия пространно да обяснят, че отвъд Кришна няма нищо – нито дори бялата светлина на безличностното единство. В друг ведически текст, „*Брахма-самхита*”, откриваме следното недвусмислено твърдение относно Кришна: „Яркото сияние на Неговата трансцендентална форма е безличностният Брахман, който е абсолютен, пълен и безграничен и който изважда наяве всички най-разнообразни, безбройни планети с техните различни великолепия в милиони и милиони вселени.” (5.40).

Макар целият материален космос да е съвсем дребен в сравнение с безкрайната шир на Брахман, самото това негово безгранично, безличностно сияние е съвсем мъничко в сравнение с личностната обител на Кришна, Пълното Цяло. Ето защо в Упанишадите е записана вечната молба: „О, мой Господи, Твоето истинско лице е

покрито от ослепителното Ти сияние. Моля те, отметни това покритие и покажи Себе Си на Своя чист предано-отдаден." (*Ишопанишад*, 15).

Джада Бхарата зададе риторичния въпрос: „Тогавя каква е изначалната истина?“ И сега ще отговори. Напълно осъзнат за всички духовни въпроси и реалности, той със сигурност няма да ви заблуди.

• • •

„Колкото по-високо се изкачиш на планината на истината, толкова по-добре ще видиш как различните духовни пътища се сливат. На върха на планината на истината ще видиш само празно пространство – небето. Наричай го както искаш – Бог, Буда, Кришна...“

Напоследък мъглявото се смята за прекрасно. Категоричното, систематично представено духовно знание не е на мода. Общо взето, две са злочестините, които измъчват съвременните търсачи на духовното. От една страна се вихрят бури от мъглявини; от друга – мразовитите, стерилни догми. Изберете сами. В миналото Западният свят е бил в здравата хватка на доктрините на официалната религия. В съвременния свят обаче, като мощна реакция срещу провала на организираната религия, хората копнеят да бъдат отнесат неясни, безоснователни, меки като памук, понятия. По един или друг начин, илюзорната енергия си взима своето.

Джада Бхарата е истински водач в духовната реалност. Това означава, че каквото каже, е потвърдено от ученията на ведическите писания и опита в ученическата последователност. Затова неговите наставления са изпълнени с истинска стойност за нас. Той разкрива на Рахугана, че Върховната Абсолютна Истина представлява единна цялост, свободна от материално замърсяване, без външна или вътрешна страна. Вездесъща и

неподвластна на концептуализация, тази истина дарява освобождение от материалното съществуване. Най-напред тя е известна като Брахман, сетне – като Сврѣхдушата във всяко едно сърце. И накрая, в своята пълнота, тя се знае като Върховната, Безкрайна Личност, свободна от всички ограничения на земната индивидуалност и качества.

И така достигахме до сърцевината на трансценденталната истина. Проникнем ли до най-дълбокото преживяване на Върховния Абсолют, със сигурност ще открием индивидуалност и персонализъм, но – което е съвсем невъобразимо за миниатюрния ни интелект – те ще съществуват без недостатъците и проблемите, присъщи на материалния свят. При липса на личностни качества и дейности как би могъл Върховният да бъде всепривличащ или свършен? В Упанишадите се казва: „Върховната Абсолютна Истина е източникът на всяко преживяване, доставящо удоволствие.“ (*Таиттрия Упанишад*, 2.7.1). У Кришна, изначалния източник, ще откриете всичко в едно свършено, холистично единство и непогрешима, възхитителна чистота. И въпреки това, с разстроена психика вследствие на тежките бойни условия от преживяното във връзка с индивидуализма и персонализма в материалния свят, ние догматично правим прибързаното заключение: „Имперсонализмът, монизмът са върховни и имат силата да освобождават; разнообразието и индивидуалността автоматично означават страдание!“

Ведическите писания разкриват, че една и съща Върховна Истина се знае според три различни нива на духовно разбиране: безлично единство, Сврѣхдуша и Кришна – всепривличащия източник на всяко великостепение и удоволствие. Шрила Прабхупада, който пръв донася Кришна-съзнание в Западния свят, обичаше да дава на своите слушатели примера с планината, видяна

от три гледни точки. Когато сме далеч, виждаме планината като неясен обект. С приближаването вече различаваме конкретната ѝ форма. И накрая, когато вече сме в самата планина, виждаме и преживяваме цялото ѝ разнообразие. Там има къщи и пътища, има растения, хора и животни.

Повърхностното осъзнаване на Абсолютната Истина означава осъзнаване на Брахман. Живот след живот ние, обусловените души, си блъскаме главите в стената на материалните напрежения и усилия – и може би в един момент ще започнем да използваме интелигентността си. Тогава ще стигнем до разбирането, че и добрата, и лошата карма са нежелани. С други думи, и двете представляват вериги, които оковават живото същество към добри или лоши материални условия. Трябва ли да ни е хубаво, понеже някои белезници са златни, а други – железни? По този начин интелигентният човек, изморен от пътуванията с влакче на ужасите из вселената – в различни животински и растителни видове и на различни планети – започва да възприема, че нито материалното щастие, нито материалното нещастие, нито добрата, нито лошата карма са желателни. И тогава може би ще придобием решителност, ще осъзнаем: „Изхвърли и двете страни на двойствената монета на материалния живот – фалшива е!“

Едва долавяйки двойствените фокуси на материалната природа и нейното влияние върху ума, хората с духовни интереси насочват надеждите си към една вселенска духовна природа, присъстваща навсякъде. Освобождението, духовното усъвършенстване – заключават те – трябва да е там, където се сливаме с тази вселенска духовна енергия или единството на чистото съзнание.

Чрез самодисциплина, овладяване на сетивата и емпирически опит въз основа на щателни философски

търсения, неколцина рядко срещани личности успяват да постигнат пълна осъзнатост за вселенската духовна енергия, която е отвъд илюзорното разнообразие на този преходен свят. Този опит се нарича осъзнаване на Брахман. Той представлява един твърде предварителен и непълнен стадий от духовния напредък. Дотук можем да стигнем в самостоятелните си, без божествена помощ, опити да напредваме. Проблемът е, че много търсачи на духовното – дори прославени свети личности в Индия и техните нищо неподозиращи ученици от Западния свят – си мислят, че вездесъщата мъгла на единството е всичко и отвъд няма нищо повече.

Вторият стадий е да се усети Свръхдушата във всяко сърце и всеки атом. В *Бхагавад-гита* Кришна казва: „Върховният Бог се намира в сърцето на всеки, о, Арджуна, и направлява странствованията на всички живи същества, които като че ли се намират в машина, направена от материална енергия.“ (18.61). *Катха Упанишад* заявява: „И Свръхдушата, и душата в атома се намират в самата сърцевина на живото същество.“ (1.2.20).

С повече ловкост в метафизичните занимания – иначе казано, с мисловна еквилибристика – няма да постигнем Свръхдушата в сърцевината на всяко живо същество. Това ниво е постижимо за най-предано отдадени йогимистици. Но то все пак е непълно.

Този втори стадий – преживяването на Свръхдушата – не е особено популярно в съвременните духовни кръгове. Общо взето, повечето търсачи на духовното и на Изток, и на Запад са омаяни от безличностното осъзнаване. Може да са сантиментални хора, за които идеята „всичко е едно“ е един вид хоби, или (което се среща по-рядко) хора, устремени търсещи бялата светлина, духовното сияние.

Както си казахме по-горе, Брахман, всепроникващото духовно единство, наистина съществува. Но трябва

да напреднем още, за да разберем как на духовно ниво има качества, форми и дейности без каквато и да било следа от илюзията, която преживяваме на материалната платформа. Без духовните напътствия на Кришна-осъзнат наставник човек няма как изцяло да избегне ноктите на материалната индивидуалност и материалните преживявания. В края на краищата, кой наистина ще пожелае да се въздържа от цялото богато разнообразие на този свят, само за да се слее с един, така да се каже, аморфен, духовен облак, лишен от качества? Освобождението или нирвана и сливането с безличното, цялостно единство безспорно може да се постигне от личности, изключително устремени към Брахман. Но да се освободим от болката и невежеството на материалната индивидуалност и разнообразие, като се опитваме да угасим идентичността на отделния индивид, е решение твърде неудовлетворяващо и непълно. В редки случаи, когато тази цел е постигната, може най-много да бъде временно решение. Това не е нашата извечна, органична природа.

„Капката, сливаща се със сияйното духовно море“ е много привлекателно клише, което да се обсъжда в кафенета, места за уединение и центрове за медитация. Но колцина действително ще претопят ежедневието си, за да го постигнат? Никой няма наистина да изостави опитите си да се наслаждава на приятното в този свят, за да се самоунищожи, като „се слее в единството“. Разбира се, хората разговарят за това. И наистина звучи много впечатляващо – за онези, на които им липсва знание за Кришна. Междувременно, в ежедневието си същите тези „отдадени на сливането“ се занимават да използват индивидуалността си, за да се наслаждават на неудовлетворителните вкусове и взаимоотношения в този преходен свят.

Естествено, трябва да пожелаем да узнаем кой е най-

добрият начин да постигнем изначалната си идентичност и истинския си дом. За да сме изцяло Кришна-осъзнати, ни е необходимо целият процес на Кришна-съзнание, бхакти-йога, така както го излага самият Кришна. Джада Бхарата обяснява на Рахугана:

– Макар да има множество процеси, които човек да използва, за да проумее Върховната Истина, моля те, знай едно безспорно нещо: пълната трансцендентална реалност може да бъде видима само за този, който е постигнал милостта на вещица в чисто Кришна-съзнание. Всички други подходи ще се провалят. Дали ще се опитваш да се издигнеш чрез добра карма, пищна религиозност, краен аскетизъм в йога, добросъвестна самодисциплина или изнурително изучаване на метафизика, неизбежно ще оставаш далеч от крайната цел.

Джада Бхарата ни призовава да търсим духовен учител, който ще е способен да ни подготви за свършените дейности на чистата любов. Това, което желаем в най-големите дълбини, в сърцевината на нашето същество, е да възродим неопетненото си съзнание за Кришна в чиста взаимовръзка с Него. Тази духовна взаимност няма нищо общо с привързаностите на този свят – нито с обикновената любов, нито с религиозната сантименталност. Духовната любов струи свободно само между всепривличащото Пълно Цяло и Неговата чиста частица, освободената от илюзия душа. Тогава Джада Бхарата задава въпроса:

– Кой са вещи в Кришна-съзнание? Как можем да ги разпознаем, така че със старание да се стремим към успех под тяхно ръководство?

В отговор на своя въпрос, той продължава:

– Когато се съберат напреднали в практикуването на Кришна съзнание, никога не ще чуеш обикновени разговори за земни дела. Ще разпознаеш тези велики души по възторга, с който беседват за духовното разнообразие на духовния свят – което ще рече качествата, формите, забавленията и приятелите на Кришна. В пречистващото присъствие на истински напреднали духовни хора дори монистът, жаден да се слее с Брахман, ще отхвърли този въображаем покой и ще се устреми към предано служене на Кришна.

Описанието, дадено от Джада Бхарата на великите души, съвпада с мерилото, което Кришна определя в *Бхагавад-гита* (10.9): „Моите чисти преданоотдадени постоянно мислят за Мен, животът им е изцяло отдаден да Ми служат и изпитват голямо наслаждение и блаженство, когато се просвещават един друг и разговарят за Мен“. Едва напъпилото удоволствие, споделяно между млади влюбени, когато са заедно, не може и в най-малка степен да се сравни с непрестанната наслада, която чистите трансценденталисти получават, разговаряйки за Кришна. Затова световната мрежа за Кришна-съзнание представлява безценна възможност за изпепелените от светските дела умове да възродят изначалния си вкус да слушат и разговарят за Кришна.

Трябва да знаем обаче, че когато материалисти обсъждат Кришна, ефектът е неблагоприятен. Понеже спекулират относно Кришна, сякаш Върховната Истина е поредният материален феномен, думите им може да оцетят онези, които ги приемат сериозно. Дали човек е велик, прославен учен или известен художник, без заслугите на преданото служене той няма достъп до могъществото на Кришна да дарява наслада. Със сигурност винаги ще има горди мъже и жени, които се опитват да анализират Кришна, сякаш небрежно обсъждат митоло-

гия, психология, сравнително религиознание или изкуство. Но безсилните им думи никога няма да предадат истински опит за Окончателната Реалност. Като ги слуша човек и мисли: „Сега вече знам нещичко за Кришна“, той все едно яде празни черупки от фъстъци и мисли: „Сега вече се нахраних“.

Звуковата вибрация на разговорите за Кришна няма нищо общо с физическите, мисловните или интелектуалните равнища на съществуване. Тя извира направо от духовния свят чрез одухотворените езици и уши на хора, посветили цялата си енергия да удовлетворят Абсолютната Истина. Колкото по-чисти са хората, разговарящи за Кришна, толкова по-могъщ е духовният заряд на атмосферата.

Откъс 3.25.25 от *Шримад Бхагаватам* ни казва: „В обществото на чистите преданоотдадени обсъждането на забавленията и дейностите на Върховната Божествена Личност е много удовлетворяващо и радва слуха и сърцето. Като развива такова знание, човек постепенно напредва по пътя към освобождението, а когато постигне освобождение, привързаността му към Бога става устойчива. Тогава започва истинската преданост и истинското предано служене“.

Изгарящото въздействие на фалшивия прагматизъм и въображаемата практичност не оставят след себе си почти нищо, което да може да се спаси.

И все пак Джада Бхарата умело и с любов превежда Рахугана през пустинята. Царят, вече смирен, се освобождава от положението си на фалшив престиж, аргументи и липса на способност за истинско разграничаване. Джада Бхарата ни показва качествата и начина на действие на неподправения гуру. Истинските учители като Джада Бхарата вървят по пътя на най-висшето благо. Всеки, който пие от тяхното благоуханно знание, преуспява в пълното разбиране и духовно удовлетворение,

което вечно се движи и никога не намалява. Кришна-съзнание е вечно разрастващ се океан от чиста любов и духовна наслада.

Истинско удоволствие

В началото на тази малка книжка ви помолих активно да се включите в един удивителен диалог. Струва си дълбоко да размислим върху изключителния разговор между скитащия се мъдрец Джада Бхарата и императора, владетел на държавата, Рахугана. Краткият ми опит да привлече вниманието ви към това значимо събитие приключва тук, но истинският разговор, записан на страниците на *Шримад Бхагаватам* продължава. Вкусихме съдържанието на Пета песен, глави 10-12. Уроците на Джада Бхарата всъщност продължават до края на 13-та глава. Следващата глава ще предложи анализ на ученията от глава 13. Която и част от *Шримад Бхагаватам* да прочетете, ще откриете най-голямо блаженство за душата и наслада за интелекта, но ако можете да отделяте по малко време всеки ден, за да изпитате удоволствието от целия текст, от Първа до Дванадесета песен, духовната ви радост бързо ще се увеличава.

Моето малко предястие приближава своя край, но се надявам, че изпълнените с желание читатели ще изберат да изживеят целия пир на трансцендентността. Разбира се, страстните познавачи на всепривличащата Реалност

ще открият безгранично удовлетворение в книгите на моя учител, Негова Божествена Милост, А. Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада – с любов наричан от учениците си Шрила Прабхупада. Колкото повече четете, особено в компанията на истински духовни хора, толкова по-дълбоко в духовната истина ще проникнете.

Истинската любов и доброта в този свят трябва да помага на другите да се измъкнат от материалното съществуване. Няма съмнение, че да се изпитва състрадание към тежкото физическо и мисловно състояние на страдащите е похвално. Обаче никакъв опит да се прояви материално състрадание не може да се сравни с най-ценната благотворителност – разпространяването на духовно знание. Това превъзходно занимание представлява усилието на истинската любов. Всички трябва да се стремим да придобием умения и да помагаме да се гаси пожара на материалното невежество.

Логичното изтъкване на помощта за истинския аз не означава пренебрегване на тялото. Здравият разум обаче ни диктува да се съсредоточим върху основните неща, без да отричаме и несъществените. Помислете само. Ако успеете да ме убедите, че между моята кола и мен съществува разлика, това означава ли, че ще престана да наливам гориво в двигателя? Преди си мислех, че аз съм колата, а двигателят е върешното ми аз. Когато двигателят работи гладко, си мислех, че съм щастлив! Когато двигателят се задави или гръмне, си мислех: „Колко съм нещастен“.

Най-голямата радост в живота ми беше, че открих честен механик. Някога мислех, че изкусният механик отдава най-висше служене на човечеството: той поправи мен, помогна и на други хора! Разбира се, новото съзнание за мен самия като за нещо различно от колата ми не означава, че ще престана да се грижа както трябва за машината. И все пак, трябва да се каже истината: дори

колата да се разпадне и двигателят да гръмне, шофьорът на машината продължава да живее. С други думи, въпреки че несъмнено ще продължавам да поддържам тялото си както трябва, аз все пак знам каква е реалността: истинският аз е независим от тялото.

Всеки, който съумее да възобнови нашия вкус към реалността, е най-скъп доброжелател. Проблемът ни е, че изкуственото привличане към преходното и несъщественото е подчинило естествената ни духовна самоличност. И въпреки това, чрез правилното ръководство и наставленията на авторитет ще можем да напредваме от мрака на невежеството към състояние на невъобразима чистота дори отвъд духовната светлина. Истинските учители като Джада Бхарата, Шрила Прабхупада и техните последователи са най-ценните приятели за всеки.

За да ви даде кратка представа за заключителните наставления на Джада Бхарата, тази книга свършва с поглед към последната глава. Мъдрецът е обсипал владетеля със своята любов. Но Рахугана се нуждае от още пояснения, за да може действително да започне да живее свободен от илюзия и фалшиви привързаности. За да постигне това, Джада Бхарата обрисова живота в материалния свят в словесна картина. Читателите на *Шримад Бхагаватам* са определили това фигуративно представяне като „гората на материалното наслаждение“.

Всички сме чували как някои се опитват да печелят пари, като живеят сами в обширни гори. Златотърсачи, ловци на кожи или просто търговци – те се скитат из дивата пустош. Надяват се да открият минерали, кожи, билки и други продукти на природата и са твърдо решени да натрупат печалба. Неопитомената красота на гората обаче е много опасна. Човек може да стане храна за хищници, а други, макар и не смъртоносни животни и насекоми могат направо да го подлудят. Докато устремените към печалба ловци си проправят път

през гъсталака, в земята може внезапно да се разтворят опасни пропасти и пещери, скрити сред растителността, и бързо-бързо да сложат край на рискованото приключение.

Дълбоко в тайния свят на гората престъпници могат да ги нападнат и убият и никой няма да разбере. Без оглед на всички тези опасности, самотните предприемачи навлизат все по-дълбоко в неизследвания терен. Те са в плен на естествените богатства на дивата природа. И докато слънцето изгрява и залязва, всякакви вредители и болести ги измъчват, а капризите на времето през лятото и зимата съвсем ги изтощават. Въпреки че този живот е много суров, рискован и труден, те не могат да се откажат от него. Разбира се, все някъде навътре в гората ги очакват някакви възможности и те искат да извлекат полза от природните ресурси преди някой друг да стигне до тях. За да постигнат целта си, те са готови да се изкачат и на най-страховитата планина и да приемат в обятията си всички страдания на съществуването в пустошта.

Джада Бхарата използва това реалистично описание на живота в гората като проникновена алегория. Неговата цел е да даде на своя ученик Рахугана силата на най-чистото разбиране. По един или друг начин, трябва да сме способни да проумеем, че омотаването на обусловената душа в материалния живот е ненужно и саморазрушително.

Заради желанието си да се наслаждаваме отделно от Кришна ние навлизаме в гората на материалното съществуване. Скоро изпадаме в плен на фалшиви надежди за щастие и забравяме духовната си идентичност. Сливайки се с материалната природа, губим пътя назад към изначалната си взаимовръзка с Кришна. И макар че сме напълно изгубени, гордо отказваме да си го признаем. Работим усилено и сме уверени, че така ще постигнем

щастие и удовлетворение. Междувременно, нещастieto се нахвърля върху нас на всяка крачка, докато смъртта не сложи край на това безплодно предприятие. После отново се раждаме и продължаваме по същия път, който не води никъде.

В гората на материалното наслаждение умът и сетивата ни са като шестима престъпници, които ограбват силите ни за духовно разбиране. Нашите сетива ни блъскат и влачат из гората и ни лишават от енергия за духовен напредък. Междувременно за нас е непосилно да парираме нападенията на дивите животни, маскирани като семейство и приятели. Под претекста на връзките те искат всичко, което притежаваме, и повече.

Както всички знаят, животът в материалния свят означава живот в завист. Злословията и злобата заобикалят дори хората без забележителни постижения. За да вкусите автентичните слова от шедьовъра на Джада Бхарата, ви предлагам няколко стиха:

„Скитайки се из гората на материалния свят, обусловената душа понякога чува невидим щурец да издава остри звуци и това причинява неприятно за слуха усещане. Понякога се дразни или страда от крясъците на бухалите, звучащи досущ като пронизващите слова на враговете. Понякога намира подслон до някое голо, безплодно дърво. Душата все пак отива до него, поради силния си апетит и още повече страда. Желает да намери вода, но се оказва, че е хукнала към някакъв мираж.“
(Шримад Бхагаватам 5.13.5).

Завистливите се сравняват с комари, мишки и други вредители, които осуетяват опитите ни да преживеем мигове на спокойствие в гората. Освен всичко това, кар-

мическите ни стремления неизбежно водят към стръмни планини. В своите опити да изкачат недостижими върхове материалистите винаги се призовават един друг: „Мислете позитивно, приятели!“ Те не успяват да осъзнаят, че екипировката им за такова пътуване е направо печална.

„Понякога живото същество в гората на материалното съществуване намира подслон сред увивни растения и желае да чуе песента на птиците в тях. Понеже се бои от ревящите лъвове в гората, то се сприятелява с жерави, чапли и лешояди.“
(Шримад Бхагаватам 5.13.16).

Докато вървим тежко, упорито из гората, се случва игриво да се омотаем из лианите. Прекият смисъл е, че за да се освежим от мелачката на повтарящото се раждане и смърт, търсим удоволствие в подобните на лиани обятия на добрия, стоворчив сексуален партньор. Гората на материалното наслаждение ни примамва: „Хайде, увий се с тези лиани. И така най-сетне ще получиш лелеяното облекчение от всички тревоги и умора!“

Сред лианите са накацали и множество пойни птички. Желанието ни да ги слушаме означава, че копнеем за сладкия глас на предания влюбен. Междувременно, гората е пълна и със свирепи лъвове. Те надават рев при всеки наш опит да изпитаме удоволствие. Постоянният рев на лъвовете някъде в далечината е символ на неминуемата смърт. За да избягаме от челюстите на гладните лъвове, ние се съюзяваме с чапли, жерави и лешояди – сякаш тези птици, обичащи тленните остатъци от плътта, могат да ни помогнат. Това безплодно приятелство означава, че търсим подслон при мними духовни учители. Светът е пълен със самозвани гуру и учители, които улесняват вътрешното себесъзнаване. Те обичат

да бъдат всякакви забъркани от самите тях представи за духовност.

Изложението на Джада Бхарата прелива от поучителни символи и образи от природата, които придобиват философска значимост. Тук ви предложих само оскъдни примери за цялото богатство на неговите слова. Когато прочетете *Шримад Бхагаватам* докрай, ще бъдете във възторг от художествената красота на писанията и ясно ще почувствате как вече не сте пристрастени към материалния живот. В края на краищата, по един или друг начин, всички са поели на път из съблазнителната, но смъртоносна гора на съществуването.

В Нова Зеландия, където завършвам тази книга, названието Кейв крийк е дълбоко запечатано в колективното съзнание на хората. Една ясна, слънчева утрин – необичайна за западното крайбрежие на Южния остров – два автобуса с любители на природата потеглят на весела екскурзия сред дивата пустош. Двадесетина от екскурзиантите се обучават за водачи по екотуризъм. Придружават ги още неколцина служители от отдела за опазване на природата. Пет километра встрани от главния път, навътре в гората, автобусите спират. Туристите навлизат сред красивата природа и поемат по двукилометровата пътека. Отправят се към целта си: дълбоко, живописно дефиле в района, известен като Кейв крийк. Около час по-късно четиринадесет човека от групата лежат на дъното на пропастта, разбити върху покритите с мъх, остри скали.

Неколцина от групата изостават – да си починат, да отидат до тоалетната в гората или да си нагласят облеклото и туристическите обувки. Всички останали избързват напред, за да излязат на дървена платформа за наблюдение, надвесена над пропастта. Видимостта от тази точка е много добра и могат да се насладят на красотата на природата и да усетят покоя на гората. Трагедията е, че

платформата поддава и всички падат в пропастта. Първо се удрят в скалите тридесет метра по-надолу; след части от секундата отгоре им се стоварва и разбива и дървената платформа – катастрофата е пълна. Така завършва един съвсем невинен излет за забавление.

Новозеландците са потресени – жертвите били изпълнени с идеализъм и младежки ентузиазъм. Мотивите им да навлязат в гората изглеждат неоспоримо благородни и чисти. Разходките сред природата са най-любимото забавление на местните хора. Как е възможно една съвсем невинна екскурзия сред смайващата красота на националния парк да завърши като най-страшната трагедия, сполетяла тази малка нация през последните тридесет години?

Независимо от това как оценяваме собствените си мотиви, реалността е, че е замърсен самият ни начин на себеизразяване. Ние не сме невинни – нито в този си живот, нито в предишните. И в резултат на това материалната природа отвръща със съответните последствия.

Себеизразяването на истинския аз се замърсява при контакта с материалния свят. Не душата се замърсява, а енергията на душата се проявява по извратен начин. Разбира се, в наше време несъмнено ще чуете многократно, че трябва да слушате сърцето си – да следвате интуицията си накъдето и да ви отведе. Ако намеренията ви са „добри и искрени“, ако искате само да живеете просто живота си без нарочно да наранявате другите, тогава със сигурност гората на материалното наслаждение ще ви се усмихне и ще ви дари с покой.

Харесва ми как известната Патриша Сън, светило в областта на човешкия потенциал, капсулира тази най-приятна представа. Тя набляга на това да си „възприемчив, добронамерен и отворен към неочакваните решения“. Колкото и да е удивително, днес мнозина най-откровено вярват, че точно това е отношението, от което се нуждае

човек. Те са сигурни, че само да разгърнем истинските си наклонности – каквито и да са те – ще ни бъде напълно гарантирано участието в новата епоха на освободена от догми духовност.

Докато се препъвате насам-натам из илюзиите, ако дърветата ви пречат да виждате гората или ако ви е необходим другар по пътя, тогава ще посетите някой от безбройните уъркшопове, семинари и холистични джамбурета, предлагани от индустрията за човешкия потенциал. Навярно някой консултант за подобряване стила на живот ще ви помогне да прочистите пътеката през гъсталациите от прецип и орлова папрат. „За да се постигне пробив – казва Патриша Сън, – използвам неща, които помагат на хората да се обичат взаимно, да обичат себе си, да бъдат по-здрави, по-силни, по-креативни и да създават автентично, истинско общуване. Хората може да се чувстват добре по този начин и да печелят от това. На определено ниво съм много прагматична. Основният фактор е: дали едно нещо е цялостно? Дали е истинско? Действа ли този начин? И така, в това е моето упование и истинската ми цел, а останалото следва от само себе си.

Илюзията не поражда нищо друго, освен илюзия, макар намеренията да са добри. Ароматизирането на атмосферата с цветисти думи като любов, сила, креативност и цялостност няма да ни помогне да решим нашата дилема. Да, въздушните, приказни понятия на Новата епоха може и да придадат временен смисъл и привлекателност на нашите борби в гората, но истинският основен фактор ще продължава да ни убягва. Прагматизъм означава да се изправим срещу истинския проблем: нашето чисто духовно съществуване понастоящем се проявява чрез тялото, ума и фалшивото его в смисъл на изкривена привързаност към грубата и фина материя. Болестните действия на душата намират израз

чрез изкуствено доволство и действена похот, едновременно плътска и рафинирана. Останалите симптоми на материалното заболяване са привързаност, копнежи, летаргия и инерция.

Мнозина остават с грешното впечатление, че Кришна-съзнание е против чувствеността. Това недоразумение преобладава, поради неясния поглед върху душата, нашата нематериална идентичност. В повечето случаи, когато хората наистина приемат, че духовната душа съществува, те си мислят, че е смесена с тялото и душата. Холизъмът, заключават те, свързва тялото, ума и духа – трите са съчетани според комбинацията, която най-много ви допада. Тази комбинация, заключават те, представлява истинското ви аз, което само вие можете да разберете.

Оттук следва, че понеже представляваме тяло, ум и дух, слети в едно, няма никакво противоречие да слушаме лекция на Далай Лама в четвъртък, да отидем на кино в петък, и после, след мача по ръग्би в събота, да изпием по някое питие или да попушим марихуана с приятели. След това да си прекараме интимна вечер с ВЗД (Времето значимия друг) и после в неделя двамата заедно да отидем на уъркшоп по „Чакри и висше съзнание“. Така днешният духовен наркоман с подчертан интерес към екзотичните религии поддържа пълната гама от популярни занимания – разбира се, само при условие, че не са заплашени китовете, аборигените или тропическите гори.

Несъзнателното общоразпространено мнение е, че само материалното тяло е сетивно – в смисъл, притежава сетива. С други думи, душата е „само духовна“. Тя не прави нищо – просто я имаш. Всички истински неща от живота се осъществяват чрез тялото, с неговите сетива. Разбира се, напоследък интересът към ума се разширява, а той – както научихме – също е едно от сетивата. Но

всички изпитват тих ужас да приемат истинското, независимо величие на душата. Защо? Защото подсъзнателно се боят от края на сетивното изразяване: „Какво ще правя без сетива?“

Кришна-съзнание означава да ангажираш ума и сетивата си за удоволствието на източника и владетеля на всички сетивни преживявания. Кришна е наричан още и Хришикеша, „Господарят на сетивата“. Понеже Кришна, Пълното Цяло, притежава сетива, ние ограничените Негови частици също ги притежаваме. Но между сетивната дейност на Кришна, всепривличащият източник, и тази на живите същества има безкрайна разлика. Всъщност сетивната дейност на Върховната Абсолютна Истина е най-поверителното духовно знание. Засега обаче нека поне разберем, че Кришна контролира незначителната ни сетивна дейност.

Колкото и да е удивително, ведическите текстове, като например „Нарада-панчаратра“, ни информират, че духовната душа, истинският аз, има свои сетива, които са изначални и чисти. Материалните ни сетива представляват само изкуствено покритие, чрез което изначалните ни сетива се проявяват изкривено. Не бива бързаме да се бунтуваме, когато чуем истината, че всъщност духът няма нужда да се себеизразява чрез материята.

Здравословен живот означава чистата душа да бъде в пряка, чиста сетивна връзка с Върховната Душа, Кришна. Специфичните качества, вкусове и дейности в тази взаимовръзка са най-ценната част от ведическото знание и духовно развитие. Тази информация се открива далеч отвъд обсега на материалните ни способности да разбираме. С други думи, за да проумеем напълно сетивното естество на изначалния аз, истинското величие на душата, трябва да пречистим материалните си сетива.

Целта на Кришна-съзнание е да пренасочи сетивата ни от материята към Кришна. Тогава можем да преживеем

чиста преданост или върховна любов. С нашите чисти сетива ние доставяме удоволствие на Бога на целия сетивен опит. Духовният поток е естествен, защото, като частици от Пълното Цяло, ние придобиваме сетивата си именно от това Пълно Цяло. Тъй като дължим сетивата си на Кришна, естествен живот означава да ги използваме за наслаждение на Кришна. Изкуството, науката и културата на това как да използваме сетивата си за удовлетворение на Кришна е и сърцевината на Кришна-съзнание.

Независимо колко микроскопично е едно тяло, то е обитавано от духовна душа с нейните изначални сетива. Невежи за духовното знание, псевдоучените спекулират, че сетивната осъзнатост на живото същество се поражда само чрез материалните условия на околната среда. Псевдодуховните учители, които спекулират, че нашият изначален духовен статус е лишен от сетивен опит, задълбочават това невежество. Имперсонализмът е окончателен, заключават те. Следователно, дали хората ще са под властта на така наречените учени или така наречените духовни личности, те се придържат към материална сетивна фантазия. Съзнателно или несъзнателно те се боят от религията, защото религията или метафизиката такава, каквато им е позната, заплашва сетивността.

Възприемчивият наблюдател вижда, че западната наука също вдъхва страх. Мнозина усещат някаква фина параноя по отношение на науката, макар че може би това е съвсем подсъзнателно. Понеже науката такава, каквато се възприема в наше време, отрича превъзходството на сетивността и съзнанието, хората просто не могат да се чувстват съвсем спокойни по отношение на нея.

Когато разберем, че всепривличащият резервоар на удоволствие е едновременно източник и контролиращ всички усещания, че нашите сетива са продукт на сетивата на Кришна и че следователно нашата сетивна дей-

ност трябва да доставя удоволствие на сетивността на Кришна, тогава пред нас се разкрива целият потенциал на живота.

Живите същества са предразположени да търсят удоволствие, защото водим началото си от един източник, който се наслаждава на безгранично удоволствие. Безкрайната способност на Кришна да се наслаждава е най-трудната за схващане духовна истина, най-вече защото ние, миниатюрните същества, си мислим, че наслаждението е единствено наше изключително право! Макар че вълите ни опити да се наслаждаваме бързо се сгромолясват, ние все така настояваме, че удовлетворението е постижимо. Поради латентната в нас завист и гордост, ние не смеем да храним мисълта, че специалитетът на Върховната Истина е непогрешимо удоволствие – самото нещо, което желаем най-силно и което, колкото и да е жалко, не успяваме да получим. В действителност, единственият наслаждаващ се е Кришна. Понеже всичко представлява енергия на Върховния, Кришна има и правото, и способността да се наслаждава свършено. Когато ние, енергията на Кришна, се стремим да удовлетвори-ряваме енергийния източник, Кришна, тогава можем да узнаем реалността на удоволствието чрез Кришна. Иначе опитът ни да имитираме Кришна, собственика и наслаждаващия се на цялата съществуваща енергия, е пълна смешка.

Изчерпателните отговори за тайнствата на съществуването се срещат рядко, но и правилно формулираните въпроси са също толкова редки. Ако не знаем как да задаваме точни и задълбочени въпроси, как ще получим отговорите, вдъхващи благоговение, съкровището на истинското знание?

Основен въпрос за всяко човешко същество би трябвало да бъде: „Мога ли да взаимодействам с реалността по начини, различни от диктата на моите физически,

психологически и дори душевни сетива?" Този въпрос може и да се парафразира: Отвъд изкривяванията на грубата и фината материя дали истинският аз, душата, има свои начини да усеща и общува? Да се стремим към отговора на този въпрос означава да се стремим към науката за чистата любов към Кришна. Тогава можем да оценим авторитетната значимост на любимия на Шрила Прабхупада зов за събуждане: „Обратно към дома, обратно към Бога!“

Бхагавад-гита недвусмислено установява реалността на чисто духовните измерения, неподвластни на време и пространство. „Но съществува и друга, непроявена природа, която е вечна и трансцендентална по отношение на тази проявена и непроявена материя. Тя е висша и никога не бива унищожавана. Когато всичко в този материален свят бъде унищожено, тази част си остава същата.“ (8.20).

Взаимоотношенията на чиста любов с Кришна принадлежат към нематериалната сфера. Те нямат нищо общо с временното съществуване. Още повече, по своето значение тези взаимоотношения са далеч по-ценни от сливането с духовния блясък на безличностната бяла светлина. Всъщност онези, които са изпълнени с чиста любов към Кришна виждат ада в безличностното освобождение.

Във вкусовете на чистата сетивност няма и капчица материално замърсяване. Всички сетивни занимания в сферата на материята носят характеристиките на преходност, ограничено съзнание и страдание. Това страдание ни сполита като материалната настойка от смесицата между щастие и нещастие. Сетивните характеристики на духовните измерения обаче са диаметрално противоположни. В личностната сфера на Върховната Абсолютна Истина има вечност, пълна осъзнатост и превъзходен духовен екстаз, които никога не намаляват. За

разлика от това, безличностното сияние на Кришна дава само дълбок сън във вечността. Къде е удоволствието без взаимовръзка?

В духовното съществуване живите същества могат да общуват с Кришна по пет начина: в пасивно състояние, като Му отдават служене, като приятел, като родител и като любим или любима. В пасивното състояние или пасивно ниво на преданост, привличането към Кришна е слабо. Преданоотдадените в пасивно неутрално, положение са в по-голяма или по-малка степен съсредоточени в безличностното сияние или в Пълното Цяло, проявено като Сврхъдушата във всяко сърце. Безспорно те осъзнават, че като качество не се отличават от Върховния и са мънички частици от Цялото. Като връх в пасивното общуване с Бога най-важните характеристики са благоговение и дълбока почит. Съвършенството на тази пасивна любов е, когато Самият Кришна активира любовта у Своя пасивен, неутрален преданоотдаден за Свое удоволствие.

Когато осъзнатостта за безкрайното величие на Кришна нарастне, естествено се пробужда желанието да се отдава пряко служене. В неутралното отношение няма склонност да се отдава служене, но при следващия стадий – подбуден от по-дълбоко разбиране за величието на Кришна – преданоотдаденият вижда Кришна като свой господар. Чисто пасивното благоговение изчезва и отдаденият желае да служи на сетивата на Кришна. В този стадий се поставя действителното, солидно начало на живота в духовния свят: „Кришна е господарят на личните ни взаимоотношения. Нека активно действам за Негово лично удовлетворение”.

В отношението на чиста любов към Кришна като към приятел отдадените общуват с Него като равни с равен. Приятелите Му отдават служене, но и желаят да направят всичко, за да удовлетворяват Кришна с великолепно

другарство. За да направят това, те се държат с Кришна като с равен, невъзпрепятствани от Неговото абсолютно превъзходство. Начинът да се общува с Кришна като родител дава на предания възможност да си помисли: „Кришна зависи от мен. Трябва да го закрилям“. С други думи, вместо да се обръща към Кришна като към върховен покровител и хранител, преданоотдаденият Го възприема така: „Аз съм отговорен за благоденствието на Кришна“.

Съвършенството на интимността е в чистата любов към Бога. Нямайки нищо общо със земната интимност във временния свят, духовната романтична любов с Кришна е най-възвишената и поверителна тема в духовния опит. Преданоотдадените, погълнати от този вид взаимовръзка, мислят: „Кришна е моят възлюбен, а аз съм Неговата любима. Кога ще се срещнем отново?“

Един стих от книгата на Шрила Прабхупада „Нектарът на предаността“ ни внушава какво представлява чистият стремеж в Кришна-съзнание: „Познавам взаимната обич, която младежът и девойката изпитват помежду си. Моля се на Теб, Кришна, умът ми да бъде привлечен към Твоите лотосови нозе по същия начин“.

Звуковата вибрация на Харе Кришна мантра е зов да се отърсим от оковите на материалната сетивна дейност и да възродим духовната си сетивност. Първоначалното въздействие на вибрацията на Кришна е да избледнее треската на материалната привързаност и погрешното отъждествяване. А щом хватката на илюзорната енергия се поразхлаби, звукът на името на Кришна възвръща у нас изначалната ни чиста любов към Него.

Знаменитият учител в Кришна-съзнание от XV век, Рупа Госвами, съчинил следното иронично предупреждение: „Скъпи мой приятелю, ако все още имаш желанието да се наслаждаваш сред обществото на материално настроени приятели, тогава не гледай усмихнатото лице

на Кришна. В най-интимната част на Неговия свят Той стои на брега на река Ямуна. Известен и като Говинда, Кришна се усмихва и поглежда насам и натам. Очите Му са омайващи, Той свири на Своята флейта. Главата Му е украсена с пауново перо, а тялото Му, извито на три места, изглежда ярко, огряно от лунната светлина." („Бхакти-расамрита-синдху" 1.2.239).

Толкова много знание трябва да възприемем, ако желаем да се освободим от илюзиите на мая – света на „това, което не е". Очаква ни обаче още по-безценно знание за това как да се живее в духовния свят на чиста любов към Кришна. Затова *Шримад Бхагаватам* ни издига от знанието за материята и духа до нивата на най-интимното знание за Кришна лока, личната обител на всеприличащия Кришна – изначалната причина и източникът на вечно удоволствие.

За автора

Девамрита Свами е роден през 1950 г. в Ню Йорк. На тринадесет години получава пълна стипендия в прогимназия в Ню Хемпшир, а на седемнадесет – пълна стипендия в Йейлския университет.

През 1972 г. Девамрита Свами завършва Йейл. По това време той се среща с книгите на Негова Божествена Милост А. Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада, основател-ачаря на Международното общество за Кришна-съзнание. Младежът открива, че знанието, представено в тези книги, поставя началото на неговото истинско образование. Силно привлечен към тази трансцендентална информация, той усеща дълбокото ѝ въздействие. В продължение на шест месеца Девамрита Свами жадно поглъща книгите на Прабхупада по четири часа на ден и тогава решава да посети местния център за Кришна-съзнание за първи път. Скоро след това той изоставя светската си кариера, за да се съсредоточи изцяло върху своето духовно развитие.

През последните двадесет и пет години Девамрита Свами пътува по целия свят и представя знанието за Кришна. Той обикаля земното кълбо два пъти годишно, като прекарва повечето време във Великобритания, Русия, Нова Зеландия, Австралия и Индия, и прави кратки посещения в Северна и Южна Америка и Африка.